

Podstawy procesu karnego

ZSP

Zajęcia nr 7

Postępowanie przygotowawcze.

Postępowanie przejściowe (międzyinstancyjne)

mgr Błażej Boch

Katedra Postępowania Karnego

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

Uniwersytet Wrocławski

Przebieg postępowania karnego

Postępowanie sądowe

Postępowanie przygotowawcze

- prowadzi prokurator
- Strony: podejrzany i pokrzywdzony

- Prowadzi sąd
  - Strony: oskarżyciel i oskarżony
- postępowanie przed sądem II instancji**

ROZPRAWA GŁÓWNA

apelacja

Wyrok sądu I instancji

rozprawa przed sądem II instancji

wyrok

Prawomocny

Kasacja,
wniosek o
wznowienie
postępowani
a

Postępowanie in rem
(w sprawie o jakieś
przestępstwo)

Postępowanie in
personam (przeciwko
określonej osobie)

Postępowanie międzyinstancyjne:

- Zwrot do post. przyg.
- Zakończenie post. karnego (wyrok lub post. o umorzeniu)
- Przygotowanie rozprawy głównej

gdy wyrok nie został
zaskarżony lub minął
termin do zaskarżenia

Postępowanie przed sądem I instancji

Wydanie
postanowienie o
wszczęciu
postępowania
przygotowawczego
– art. 303

Przedstawienie
zarzutów – art.
313 (wyjątkowo
art. 308)

Końcowe
zaznajomienie z
materiałami
postępowania – art.
321

Wydanie
postanowienia o
zamknięciu post.
przygotowawcze
go - art. 321 § 6

Zakończenie
postępowania
przygotowawczego:

- Umorzenie postępowania
- Skierowanie sprawy do sądu

- Akt oskarżenia
- Wniosek o w.um.p.
- Wniosek z art. 335 § 1
- Wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przysp.
- Wniosek o um. post. i zast. środków zabezpieczających

Definicja

- Postępowanie przygotowawcze – pierwsze stadium procesu karnego. Prowadzone celem weryfikacji, czy przestępstwo zostało popełnione, ujawnienia jego sprawcy oraz zebrania i zabezpieczenia dowodów dla sądu.
- „Poszukiwanie i wybór właściwej koncepcji postępowania przygotowawczego, a następnie wyrażenie jej w ustawowym modelu wymaga uwzględnienia wielu potrzeb wymiaru sprawiedliwości, pogodzenia różnych, nieraz sprzecznych interesów występujących w procesie karnym, niekiedy opowiedzenia się za jednym z konkurujących kierunków regulacji, co może się łączyć ze wzmocnieniem ochrony pewnych dóbr kosztem innych wartości”.

T. Grzegorzczak, J. Tylman,
Polskie postępowanie karne, Warszawa 2011, s. 638.

Cele postępowania przygotowawczego

- Cele szczegółowe postępowania przygotowawczego wskazane w art. 297 k.p.k. **należy rozpatrywać na tle celów ogólnych procesu karnego z art. 2 § 1 k.p.k.**
- Przepis art. 2 § 1 k.p.k. stanowi, że przepisy k.p.k. mają na celu takie ukształtowanie postępowania karnego aby:
  - 1.sprawca przestępstwa został wykryty i pociągnięty do odpowiedzialności a osoba niewinna nie poniosła tej odpowiedzialności
  - 2.poprzez trafne zastosowanie środków przewidzianych w prawie karnym oraz ujawnienie okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstwa osiągnięte zostały zadania postępowania karnego nie tylko w zwalczaniu przestępstw, ale **również zapobieganiu im oraz umacnianiu poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego**
    - ważne dla realizacji przez postępowanie przygotowawcze funkcji profilaktycznej po uchyleniu art. 297 § 2.
  - 3.zostały uwzględnione prawnie chronione interesy pokrzywdzonego przy jednoczesnym poszanowaniu jego godności
  - 4.rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w rozsądnym terminie

Cele postępowania przygotowawczego

Cele szczegółowe postępowania przygotowawczego – art. 297 § 1 k.p.k.

1. ustalenie czy został popełniony czyn zabroniony i czy stanowi on przestępstwo;
  - podstawą wszczęcia postępowania w sprawie jest „uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa”, które weryfikuje się w toku postępowania
2. wykrycie i w razie potrzeby ujęcie sprawcy
  - „w celu wykrycia” – dokonywanie czynności dowodowych (jak również czynności nieprocesowych) dopuszczalnych w świetle k.p.k.
  - cel osiągnięty, gdy organy dojdą do wniosku, że istnieje „dostatecznie uzasadnione podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba”
3. zebranie danych stosownie do art. 213 i 214 k.p.k.
  - ustalenie tożsamości, wieku, stosunków majątkowych, przeprowadzenie wywiadu środowiskowego (w razie potrzeby, chyba że zachodzi przypadek z art. 214 § 2 k.p.k.), czy czyn popełniono w warunkach recydywy
4. wyjaśnienie okoliczności sprawy, w tym ustalenie osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody
5. zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu.

ustalenie czy został popełniony czyn
zabroniony i czy stanowi on przestępstwo

wykrycie i w razie potrzeby
ujęcie sprawcy

zebranie danych o
podejrzanym zgodnie z
art. 213 i 214 k.p.k.

wyjaśnienie okoliczności
sprawy, w tym ustalenie osób
pokrzywdzonych i rozmiarów
szkody

zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów
dla sądu.

Zasady charakteryzujące postępowanie przygotowawcze

Inkwizycyjności (z wyjątkami na rzecz kontradyktoryjności)

Działania z urzędu

Legalizmu

Tajności (z wyjątkami na rzecz jawności)

Zasada inkwizycyjności

- Zasada inkwizycyjności

- Inaczej zasada śledcza, polega na tym, że w postępowaniu nie ma stron, a funkcje oskarżenia, obrony i orzekania sprawuje jeden organ procesowy – w ujęciu abstrakcyjnym, krańcowym.
- Sprzyja szybkości postępowania – strony nie opóźniają procesu swoimi wnioskami, tajność postępowania ułatwia posługiwanie się metodą zaskakiwania i podstępów oraz utrzymanie w tajemnicy wiadomości mających istotne znaczenie dla organów państwa.
- **Zasada inkwizycyjności dominuje w postępowaniu przygotowawczym**, oczywiście odpowiednio zmodyfikowana i dostosowana do standardów rzetelnego procesu. Organ prowadzący to postępowanie jest zobowiązany do podejmowania z własnej inicjatywy wszelkich czynności dowodowych zmierzających do realizacji celów postępowania. Uprawniony organ do ścigania przestępstw wszczyna je i prowadzi, co do zasady, niezależnie od woli pokrzywdzonego, decyduje w przedmiocie przeprowadzenia czynności dowodowej, w związku z zasadą tajności charakteryzującą postępowanie przygotowawcze, czynności dokonywane mogą być niejawnie, bez udziału stron.
- Postępowanie przygotowawcze jest zespołem działań wykonawczych, poszukuje się w nim dowodów, a często i samego sprawcy, dlatego nie ma w nim miejsca na dominację zasady kontradyktoryjności. Poza tym bardzo rozbudowane, kontradyktoryjne postępowanie przygotowawcze obniża znaczenie rozprawy głównej.

Odstępstwa na rzecz kontradyktoryjności w postępowaniu przygotowawczym

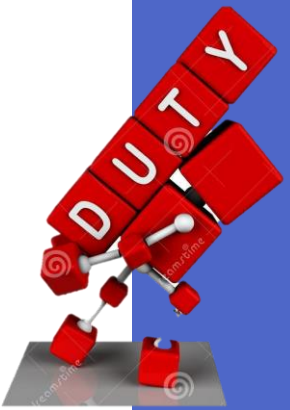
1. w postępowaniu przygotowawczym podejrzany i pokrzywdzony są stronami;
2. organ procesowy ma obowiązek przesłuchać podejrzanego w obecności ustanowionego obrońcy, jeżeli tego zażąda;
3. prawo składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia; stronie, która złożyła wniosek oraz jej obrońcy lub pełnomocnikowi nie można odmówić wzięcia udziału w czynności jeżeli tego zażąda (ale podejrzanego pozbawionego wolności nie sprowadza się, gdy spowodowałoby to poważne trudności);
4. dopuszczenie podejrzanego, pokrzywdzonego i ich przedstawicieli ustawowych do czynności śledztwa i dochodzenia, których nie będzie można powtórzyć na rozprawie;
5. przesłuchanie przez sąd świadka, gdy zachodzi niebezpieczeństwo, że nie będzie można go przesłuchać na rozprawie, jeżeli strona, prokurator albo inny organ prowadzący postępowanie zwróci się do sądu z takim żądaniem;
6. dopuszczenie strony, obrońcy lub pełnomocnika – na ich żądanie – do udziału w innych czynnościach śledztwa lub dochodzenia; w szczególnie uzasadnionym przypadku, prokurator może postanowieniem odmówić dopuszczenia do udziału w czynności ze względu na ważny interes śledztwa lub dochodzenia albo odmówić sprowadzenia oskarżonego pozbawionego wolności, gdy spowodowałoby to poważne trudności;
7. udział podejrzanego, obrońcy, pokrzywdzonego i pełnomocnika w przesłuchaniu biegłego i zapoznaniu się z jego opinią, jeżeli została złożona na piśmie;
8. udział podejrzanego i jego obrońcy w czynnościach końcowego zaznajomienia się z materiałami postępowania przygotowawczego
9. dopuszczenie udziału prokuratora i obrońcy w posiedzeniu sądu dotyczącym przedłużenia tymczasowego aresztowania oraz zażalenia na jego zastosowanie lub przedłużenie.

Zasada legalizmu II stopnia – konstytucyjna

- Uwaga – zasada legalizmu I i II stopnia! Zasada legalizmu I stopnia – legalizm w KPK. Zasada legalizmu II stopnia – legalizm konstytucyjny (art. 7 Konstytucji), zasada praworządności.
- art. 7 Konstytucji - Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa.
- Organy procesowe mogą przeprowadzać tylko takie czynności, do których mają odpowiednie umocowanie (normę kompetencyjną). Wolno im tylko tyle, ile wynika z przepisów.
  - „Nakaz wyrażony w art. 7 Konstytucji RP adresowany jest do organów władzy publicznej. Pojęcie to na gruncie Konstytucji RP należy rozumieć szeroko. **W jego zakres wchodzi organy państwa, inne organy władzy publicznej, które realizują władztwo publiczne.** Trafnie określił to TK: „Pojęcie „władzy publicznej” w rozumieniu art. 77 ust. 1 Konstytucji obejmuje wszystkie władze w sensie konstytucyjnym – ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą”. M. Safjan, L. Bosek, *Konstytucja RP. Tom I. Art. 1 – 86*, Warszawa 2016.
- Adresatami zasady legalizmu nie są osoby niebędące organami władzy publicznej – podmioty praw i wolności z rozdziału II Konstytucji.
  - Granicą legalnych działań jest istnienie przepisu, który zabrania podjęcia określonej czynności. Wolno zrobić wszystko, co nie jest zakazane.

Zasada legalizmu I stopnia

- art. 10 KPK:
  - § 1. Organ powołany do ścigania przestępstw jest **obowiązany do wszczęcia i przeprowadzenia postępowania przygotowawczego**, a oskarżyciel publiczny także do wniesienia i popierania oskarżenia - o czyn ścigany z urzędu.
  - § 2. Z wyjątkiem wypadków określonych w ustawie lub w prawie międzynarodowym nikt nie może być zwolniony od odpowiedzialności za popełnione przestępstwo.
- Legalizm na gruncie kodeksowym oznacza obowiązek organów ścigania do wszczęcia i przeprowadzenia postępowania karnego, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa ściganego z urzędu. Nie mają one możliwości odstąpienia od ścigania, chyba że wyjątek wprowadzają przepisy ustawy (immunitety) lub prawo międzynarodowe.
- art. 17 § 1 pkt 3 – postępowania nie wszczyna się, a wszczęte umarza, jeżeli społeczna szkodliwość czynu jest znikoma
  - **legalizm** materialny; jeżeli społeczna szkodliwość czynu jest znikoma, czyn nie stanowi przestępstwa (ale może być np. wykroczeniem)
  - art. 1 § 2 k.k. - Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

Zasada legalizmu I stopnia

- Zasada legalizmu dotyczy **wyłącznie** czynów ściganych z urzędu. Nie odnosi się do przestępstw prywatnoskargowych.
- Przestępstwa publicznoskargowe ścigane z urzędu:
  - obowiązek **wszczęcia** postępowania przygotowawczego (art. 303 k.p.k.) przez organy postępowania przygotowawczego (prokurator i organy z art. 312 k.p.k.) i **przeprowadzenia** tego postępowania (por. cele postępowania przygotowawczego – art. 297 k.p.k.)
  - Oskarżyciel publiczny ma obowiązek **wnieść** i **popierać** akt oskarżenia przed sądem (lub inną skargę np. wniosek o warunkowe umorzenie postępowania, wniosek o skazanie bez rozprawy, wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym albo wniosek o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających).
    - oskarżyciel publiczny – art. 45 § 2 k.p.k. ALE nie należy utożsamiać prokuratora z oskarżycielem publicznym, ponieważ oskarżycielem publicznym mogą być również **nieprokuratorskie organy np. finansowe organy postępowania przygotowawczego z KKS**
- Przestępstwa publicznoskargowe ścigane na wniosek:
  - art. 17 § 2. - Do chwili otrzymania wniosku lub zezwolenia władzy, od których ustawa uzależnia ściganie, organy procesowe **dokonują tylko czynności nie cierpiących zwłoki w celu zabezpieczenia śladów i dowodów, a także czynności zmierzających do wyjaśnienia, czy wniosek będzie złożony lub zezwolenie będzie wydane.**

Zasada legalizmu I stopnia

- Istota zasady legalizmu – art. 10 § 2. Z wyjątkiem wypadków określonych w ustawie lub w prawie międzynarodowym nikt nie może być zwolniony od odpowiedzialności za popełnione przestępstwo.
- Celem jest uniemożliwienie komukolwiek uchylenia się odpowiedzialności za popełnione przestępstwo niezależnie od rodzaju przestępstwa, statusu społecznego, pełnionej funkcji itp.
- Przestępstwa prywatnoskargowe, do których nie ma zastosowania zasada legalizmu, nie są jednak wyjątkami na rzecz zasady oportunistu. Prokurator może w każdej sprawie prywatnoskargowej, wszcząć lub przyłączyć się do toczącego się postępowania, jeżeli wymaga tego interes społeczny.
  - art. 60 § 1 - W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego prokurator wszczyna postępowanie albo wstępuje do postępowania już wszczętego, jeżeli wymaga tego interes społeczny.

Zasada oportunistu

Przeciwieństwo zasady legalizmu. Organy procesowe mogą ocenić celowość ścigania i nie wszczynać go, jeżeli uznają, że w konkretnej sprawie koszty postępowania (ekonomiczne, społeczne itp.) będą wyższe niż potencjalne korzyści (ukaranie sprawcy przestępstwa za popełniony czyn).

Rodzaje oportunistu:

- właściwy – odstąpienie od ścigania ze względu na interes społeczny bez względu na wagę przestępstwa (np. można odstąpić od ścigania za zabójstwo, jeżeli sprawcą była 98 letnia kobieta, nad którą znęcał się mąż od 80 lat).
- niewłaściwy – odstąpienie od ścigania ze względu na małą wagę przestępstwa.

Trzy podstawowe motywy oportunistu procesowego według prof. Cieślaka:

- **motyw procesowy** – niekiedy postępowanie karne toczyłoby się w tak błahych sprawach, że nie byłoby uzasadnione ponoszenie wydatków finansowych;
- **motyw mieszany** – angażowanie organów procesowych w błahie sprawy stwarzałoby poczucie dysproporcji i obniżałoby powagę wymiaru sprawiedliwości;
- **motyw prawnomaterialny** – stosowanie represji karno – sądowej za przestępstwa błahie mijałoby się z celem kary

WYJĄTKIEM NA RZECZ OPORTUNIZMU NIE SĄ TRYBY KONSENSUALNE!!!

Zasada działania z urzędu

- art. 9 § 1 Organy procesowe prowadzą postępowanie i dokonują czynności z urzędu, chyba że ustawa uzależnia je od wniosku określonej osoby, instytucji lub organu albo od zezwolenia władzy.
- Stronom i innym osobom bezpośrednio zainteresowanym przysługuje natomiast prawo do składania wniosków o dokonanie czynności, które organ może lub ma obowiązek podejmować z urzędu (art. 9 § 2 k.p.k.).
  - jeżeli organ – wbrew nie podejmuje określonych działań – strona może złożyć stosowny wniosek.
- Adresaci zasady – sąd, prokurator i inne organy procesowe.
- Obowiązuje we wszystkich stadiach postępowania. W odniesieniu do wszczęcia procesu (wszczęcia postępowania przygotowawczego) – obowiązek podjęcia działań z urzędu.
  - ważne: tryby ścigania przestępstw!
- Czynnościami procesowymi dokonywanymi z urzędu są np. powołanie biegłego, wezwanie tłumacza, wyznaczenie obrońcy z urzędu.

Zasada ścigania z urzędu

Wyjątkami od zasady ścigania z urzędu – jeżeli chodzi o rozpoczęcie postępowania przygotowawczego - są sytuacje, w których ściganie następuje z inicjatywy pokrzywdzonego, tj.

- ściganie na wniosek – przestępstwa wnioskowe:
  - **bezwzględnie wnioskowe** (takie, które można ścigać wyłącznie na wniosek np. umyślne zarażanie wirusem HIV, chorobami wenerycznymi, zakaźnymi, groźba karalna)
  - **względnie wnioskowe** (takie, które w zwykłych okolicznościach są ścigane z urzędu ale ze względu na określony stosunek, który istnieje między sprawcą a pokrzywdzonym, wymaga się złożenia wniosku np. naruszenie czynności ciała lub rozstrój zdrowia albo kradzież - jeśli pokrzywdzonym jest osoba najbliższa).
- **ściganie z oskarżenia prywatnego** – dot. ścigania takich przestępstw jak naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nieprzekraczający 7 dni, chyba że pokrzywdzonym jest osoba najbliższa zamieszkująca wspólnie ze sprawcą, zniesławienie, zniewaga, naruszenie nietykalności cielesnej.
- Brak wniosku o ściganie – negatywna przesłanka procesowa (art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k.) – umorzenie postępowania lub niewszczęnie postępowania.

W postępowaniu sądowym sąd może podjąć szereg działań z urzędu, choć w tym stadium postępowania dominujące znaczenie ma zasada skargowości.

Uczestnicy postępowania przygotowawczego

- **Organy procesowe:**
  - **Prokurator** – *dominus litis* postępowania przygotowawczego
  - Policja i inne organy prowadzące postępowanie przygotowawcze
  - W zakresie czynności wykonywanych w postępowaniu przygotowawczym (np. stosowanie tymczasowego aresztowania, zwalnianie z tajemnicy adwokackiej itp.) organem jest również sąd, prezes sądu lub referendarz sądowy (np. w związku z wyznaczeniem obrońcy z urzędu).
  - **Prokurator nie jest stroną postępowania przygotowawczego!**
- **Strony postępowania i reprezentanci stron**
  - podejrzany i obrońca oraz pokrzywdzony i pełnomocnik (art. 299 § 1)
  - **W czynnościach sądowych** w postępowaniu przygotowawczym prokuratorowi **przysługują prawa strony** (art. 299 § 3).
- Świadkowie, biegli, tłumacze, specjaliści itp.

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego

Uprawnienia stron postępowania przygotowawczego można rozpatrywać w 4 kategoriach:

1. uprawnienia związane z szeroko rozumianym **prawem do informacji**;
  2. prawo złożenia **wniosku o przeprowadzenie czynności w postępowaniu przygotowawczym**;
  3. możliwość wzięcia **udziału w czynnościach** postępowania przygotowawczego;
  4. możliwość **zaskarżenia rozstrzygnięć** oraz działań lub zaniechań organów procesowych.
- Uprawnienia pokrzywdzonego i podejrzanego w obecnym stanie prawnym są bardzo zbliżone (symetryczne). W wyniku nowelizacji wprowadzono m.in. obowiązek pouczenia pokrzywdzonego o prawach i obowiązkach, zagwarantowano mu prawo udziału w zapoznaniu się z materiałami postępowania przygotowawczego czy uprawnienie z art. 299a k.p.k.
  - Rozszerzenie uprawnień pokrzywdzonego związane z implementacją dyrektywy 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW.

Prawo do złożenia wniosku o przeprowadzenie czynności w postępowaniu przygotowawczym

- Inkwizycyjny charakter postępowania przygotowawczego nie wyłącza prawa stron do złożenia wniosku dowodowego. Zastosowanie ma art. 167 – dowody przeprowadza się na wniosek stron lub z urzędu.
  - Niemniej inicjatywa dowodowa stron ma co do zasady subsydiarny charakter wobec obowiązku realizacji celów postępowania z art. 297 § 1 przez organy procesowe.
- Art. 315 § 1 k.p.k. – Podejrzany i jego obrońca oraz pokrzywdzony i jego pełnomocnik mogą składać wnioski o dokonanie czynności śledztwa (dot. także dochodzenia).
- Art. 316 § 3 k.p.k. – prawo do żądania przesłuchania świadka przez sąd, jeżeli istnieje niebezpieczeństwo, że nie będzie można go przesłuchać na rozprawie.

Prawo do udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego

1. Art. 315 § 2 k.p.k. – „**czynności wnioskowe**” stronie, która złożyła wniosek oraz jej obrońcy lub pełnomocnikowi nie można odmówić wzięcia udziału w czynności, jeżeli tego żądają. Można jednak nie sprowadzać podejrzanego pozbawionego wolności, jeżeli spowodowałoby to poważne trudności.
  - uprawniony do udziału w czynności powinien zostać o niej powiadomiony zgodnie z art. 117 k.p.k.
  - „Poważne trudności” to np. znaczna odległość między miejscem, gdzie przebywa podejrzany a miejscem przeprowadzenia czynności.
  - Jeżeli strona złożyła wniosek, ale nie uczestniczyła w czynności nie można jej odmówić udostępnienia akt w tym zakresie (np. protokołu przesłuchania – por. art. 157 § 3)
2. Art. 316 § 1 – prawo do udziału w **czynnościach niepowtarzalnych** (chyba że zachodzi niebezpieczeństwo utraty lub zniekształcenia dowodu)
  - art. 316 § 2 – podejrzanego pozbawionego wolności nie sprowadza się, wtedy gdy zwłoka grozi utratą lub zniekształceniem dowodu.

Prawo do udziału w czynnościach postępowania przygotowawczego

3. Art. 317 § 1 – prawo do udziału w innych czynnościach niż powyższe, jeżeli strony zgłosiły takie żądanie
  - w szczególnie uzasadnionym wypadku prokurator może odmówić dopuszczenia do udziału w czynności ze względu na interes śledztwa albo może odmówić sprowadzenia podejrzanego pozbawionego wolności gdy spowodowałoby to poważne trudności.
4. Art. 318 – prawo do zapoznania się z opinią biegłego i uczestniczeniu w przesłuchaniu biegłego.
5. Art. 185a, 185b, 185c, 316 § 3 – uprawnienie do wzięcia udziału w sądowym przesłuchaniu świadka w toku postępowania przygotowawczego
  - w przypadku sądowego przesłuchania świadka z art. 185a – 185c **podejrzany nie ma prawa do wzięcia udziału w czynności! Uczestnicy w niej obrońca podejrzanego**

Prawo do zaskarżenia rozstrzygnięć wydawanych w postępowaniu przygotowawczym

- Uprawnienie, które przysługuje również podmiotom, które nie są stroną w postępowaniu przygotowawczym.
  - Art. 302 § 1 – osobom nie będącym stronami przysługuje zażalenie na postanowienia i zarządzenia naruszające ich prawa.
  - Art. 302 § 2 – Stronom oraz osobom nie będącym stronami służy zażalenie na czynności inne niż postanowienia i zarządzenia naruszające ich prawa.
- Ponadto, osoba, która złożyła zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa może złożyć zażalenie na odmowę wszczęcia postępowania przygotowawczego lub na umorzenie śledztwa (dochodzenia) – art. 306 § 1 i 1a.
- Zasada – zażalenie na postanowienia prokuratora składa się do sądu (albo właściwego do rozpoznania sprawy albo zgodnie z przepisami szczególnymi, np. art. 252 § 2).
- Postanowienia nieprokuratorskich organów prowadzących postępowanie przygotowawcze rozpoznaje prokurator.

Formy postępowania przygotowawczego

Śledztwo

- Zarezerwowane dla spraw o wyższym ciężarze gatunkowym lub bardziej skomplikowanych oraz ze względu na osobę, którą podejrzewa się o popełnienie przestępstwa.

Dochodzenie

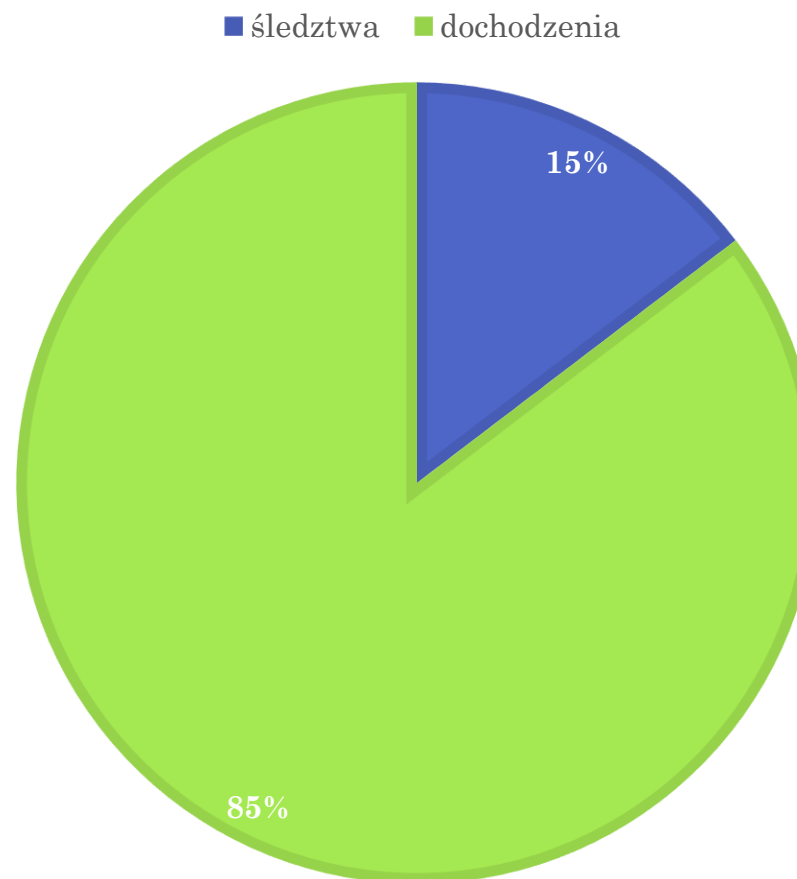
- Uproszczona i mniej sformalizowana forma postępowania przygotowawczego.
- Prowadzi się w sprawach o niższym (lżejszym) ciężarze gatunkowym.

Różnice między śledztwem a dochodzeniem dotyczą:

- Rodzaju **spraw**, w jakich się je prowadzi
  - **Organów** prowadzących
    - **Czasu** trwania
  - Stopnia **formalizmu**

Statystyki prokuratorskie

- Liczba wszczętych postępowań przygotowawczych - **557.414**
  - śledztwa - 81.604
  - dochodzenia – 475.810

Rodzaj sprawy a forma postępowania przygotowawczego

Śledztwo (art. 309)

Śledztwo obligatoryjne:

1. w sprawach, których rozpoznanie w I instancji należy do właściwości sądu okręgowego
  - zbrodnie i występki wskazane w art. 25 § 1
2. o występkę – gdy osobą podejrzaną jest sędzia, prokurator, funkcjonariusz Policji, ABW, AW, SKW, SWW, Służby Celnej lub CBA
3. o występkę – gdy osobą podejrzaną jest funkcjonariusz Straży Granicznej, ŻW, finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, w zakresie spraw należących do właściwości tych organów lub o występki popełnione przez tych funkcjonariuszy w związku z wykonywaniem czynności służbowych
4. o występkę, w których nie prowadzi się dochodzenia

Śledztwo fakultatywne:

1. w sprawach o występkę, w których prowadzi się dochodzenie, jeżeli prokurator tak postanowi ze względu na wagę lub zawilość sprawy

Dochodzenie (art. 325b)

Dochodzenie prowadzi się w sprawach o przestępstwa należące do właściwości sądu rejonowego:

1. zagrożone karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności, z tym że w wypadku przestępstw przeciwko mieniu tylko wówczas, gdy wartość przedmiotu przestępstwa albo szkoda wyrządzona lub grożąca nie przekracza 200.000 zł
  - dochodzenia **nie prowadzi się jednak** w sprawach o przestępstwa wskazane w art. 325b § 2 m.in. art. 155, 156 § 2, 157a § 1, 168, k.k., w sprawach o przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu (z wyjątkiem art. 297 i 300 k.k.) oraz przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi
2. przewidziane w art. 159, 254a i 262 § 2 k.k.
3. przewidziane w art. 279 § 1, 286 § 1 i 2 k.k. oraz w art. 289 § 2 k.k., jeżeli wartość przedmiotu przestępstwa albo szkoda wyrządzona lub grożąca nie przekracza 200.000 zł

UWAGA! Uchylono art. 325c k.p.k. – nie ma już dochodzenia prowadzonego ze względów podmiotowych tj. szczególne warunki podejrzanego

Organy prowadzące śledztwo i dochodzenie

Śledztwo (art. 311)

- Śledztwo zasadniczo prowadzi prokurator.
- Prokurator może powierzyć prowadzenie śledztwa Policji (innym uprawnionym organom z art. 312):
  - w całości
    - ważne! Nawet przekazanie śledztwa w całości nie obejmuje niektórych czynności np. tych z art. 180 § 1 czy 184,
  - w określonym zakresie
  - dokonanie poszczególnych czynności
- Powierzenie śledztwa nie może obejmować:
  1. wydania postanowienia o wszczęciu śledztwa (art. 305 § 3)
- W przypadku śledztwa prowadzonego ze względu na osobę podejrzaną (podejrzanego) prokurator może powierzyć jedynie dokonanie poszczególnych czynności śledztwa.
- Prokurator może również zastrzec do osobistego wykonania jakąkolwiek czynność śledztwa.

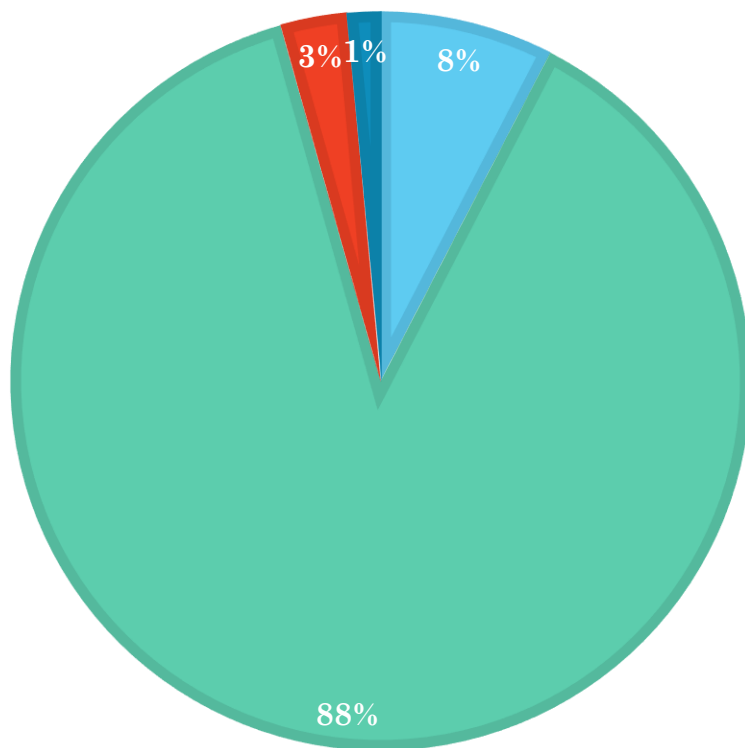
Dochodzenie (art. 325a)

- Zasadniczo – Policja lub organy wskazane w art. 312
- Prokurator może przejąć dochodzenie do własnego prowadzenia ze względu na szczególną wagę lub zawartość sprawy
  - raczej nie korzysta z tego uprawnienia
- Art. 325d – podmioty uprawnione, obok Policji, do prowadzenia dochodzeń oraz organy uprawnione do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem I instancji określone w rozporządzeni MS z dnia 22 września 2015 r.

Statystyki prokuratorskie

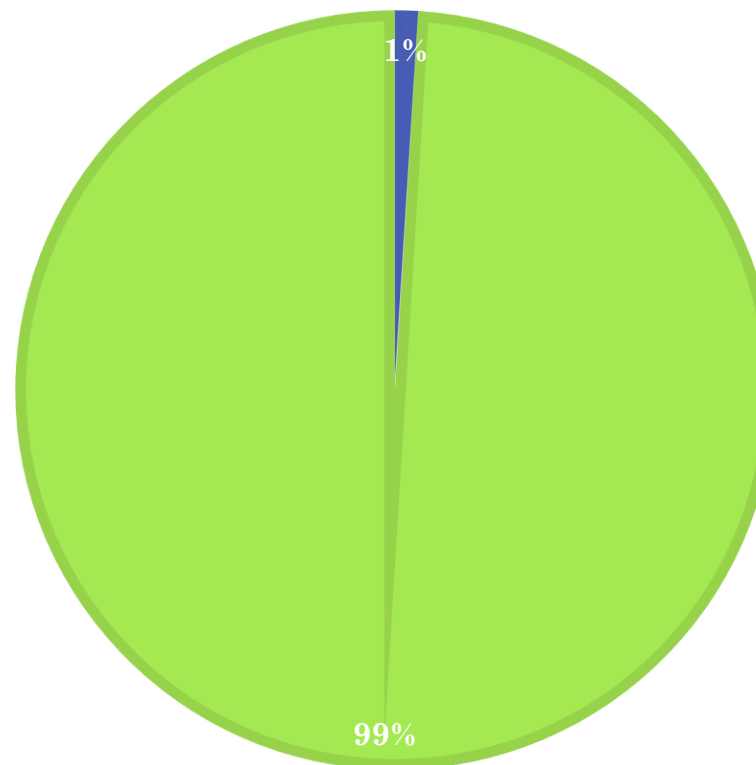
LICZBA ŚLEDZTW - 81 604

- prowadzone w całości przez prokuratora
- powierzone w całości innym organom
- powierzone w części
- śledztwa w sprawie wyłudzenia VAT

LICZBA DOCHODZEŃ - 475 810

- dochodzenia prowadzone przez prokuratora (lub przejęte do prowadzenia)
- dochodzenia policyjne

Organy prowadzące śledztwo i dochodzenie z art. 312

Uprawnienia Policji przysługują także w zakresie ich właściwości organom (§ 1):

1. Straży Granicznej,
2. ABW,
3. Służby Celnej,
4. CBA,
5. Żandarmerii Wojskowej.

Inne uprawnione organy określone w przepisach szczególnych (§ 2) to np.:

1. finansowe organy postępowania przygotowawczego z k.k.s. (urzędy skarbowe, urzędy celne oraz inspektorów kontroli skarbowej);
2. Straż Leśna na podstawie ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach gdy przedmiotem czynu jest drzewo z lasu państwowego (art. 47 ust. 2 pkt 7 tej ustawy);
3. Państwowa Straż Łowiecka na podstawie ustawy z dnia 13 października 1995 r. - Prawo łowieckie, gdy przedmiotem czynu jest zwierzyna (art. 39 ust. 2 pkt 7)

Organy prowadzące dochodzenie, które na mocy rozporządzenia MS z dnia z dnia 22 września 2015 r. w sprawie organów uprawnionych obok Policji do prowadzenia dochodzeń oraz organów uprawnionych do wnoszenia i popierania oskarżenia przed sądem pierwszej instancji w sprawach, w których prowadzono dochodzenie, jak również zakresu spraw zleconych tym organom

1. **organy Inspekcji Handlowej** - w sprawach o ujawnione przez nie w czasie przeprowadzanych kontroli przestępstwa przewidziane w art. 43 ust. 1 i 2 oraz art. 45³ ust. 1 u.w.t.p.a. oraz w art. 38 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o Inspekcji Handlowej
2. **organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej** w sprawach o przestępstwa z art. 96-99 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia oraz z art. 14 ust. 3 ustawy z dnia 30 marca 2001 r. o kosmetykach i z art. 34, 34b, 34c, 34d i 34f ustawy z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych; ta ostatnia ustawa utraciła wprawdzie swą moc po wejściu ustawy dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach w której odpowiednikami wskazanych wyżej przepisów ustawy z 2001 r. są przepisy art. 31, 32, 33, 34 i 36 nowej regulacji, ale do tej pory nie zostało zmienione rozporządzenie wykonawcze do k.p.k., o jakim mowa w art. 325d, które nadal wskazuje na określone przestępstwa z ustawy z 2001 r., a to ono - a nie ustawy z 2001 i 2011 r. - upoważnia Inspekcję Sanitarną do ścigania przestępstw z określonych przepisów wskazanej ustawy;
3. **urzędy skarbowe i inspektorzy kontroli skarbowej** w sprawach o przestępstwa z art. 77, 78 ust. 1 i art. 79 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości
4. **Prezes Urzędu Regulacji Telekomunikacji i Poczty** w sprawach o przestępstwa z art. 208 ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. - Prawo telekomunikacyjne;
5. **Straż Graniczna** w sprawach o przestępstwa z art. 137, 264, 270, 273 i 275-277 k.k. oraz z art. 147 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach i z art. 125 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Uprawnienia wskazanych wyżej organów wygasają, jeżeli akt oskarżenia wnosi i popiera prokurator (§ 2 ust. 3 rozporządzenia).

Czas trwania

Śledztwo

- Powinno zostać ukończone w ciągu 3 miesięcy.
- Prokurator **nadzorujący śledztwo lub bezpośrednio przełożony** wobec prokuratora, który prowadzi śledztwo może – w **uzasadnionych wypadkach** - przedłużyć je na dalszy czas oznaczony, ale nie dłuższy niż rok.
- **Prokurator nadrzędny** nad prokuratorem nadzorującym lub prowadzącym śledztwo – w **szczególnie uzasadnionych wypadkach** może je przedłużyć na dalszy czas oznaczony.

Dochodzenie

- Powinno być ukończone w ciągu 2 miesięcy.
- **Prokurator** może przedłużyć ten okres do 3 miesięcy a w **szczególnie uzasadnionych wypadkach** na dalszy czas oznaczony.

Czas trwania

• Śledztwo

3 miesiące

- podstawowy czas trwania śledztwa

do roku

- może przedłużyć **prokurator nadzorujący lub bezpośrednio przełożony nad prokuratorem prowadzącym śledztwo**
- „uzasadnione wypadki”

dalszy czas
oznaczony

- właściwy **prokurator nadrzędny**
- „szczególnie uzasadnione wypadki”

• Dochodzenie

2 miesiące

podstawowy czas trwania
dochodzenia

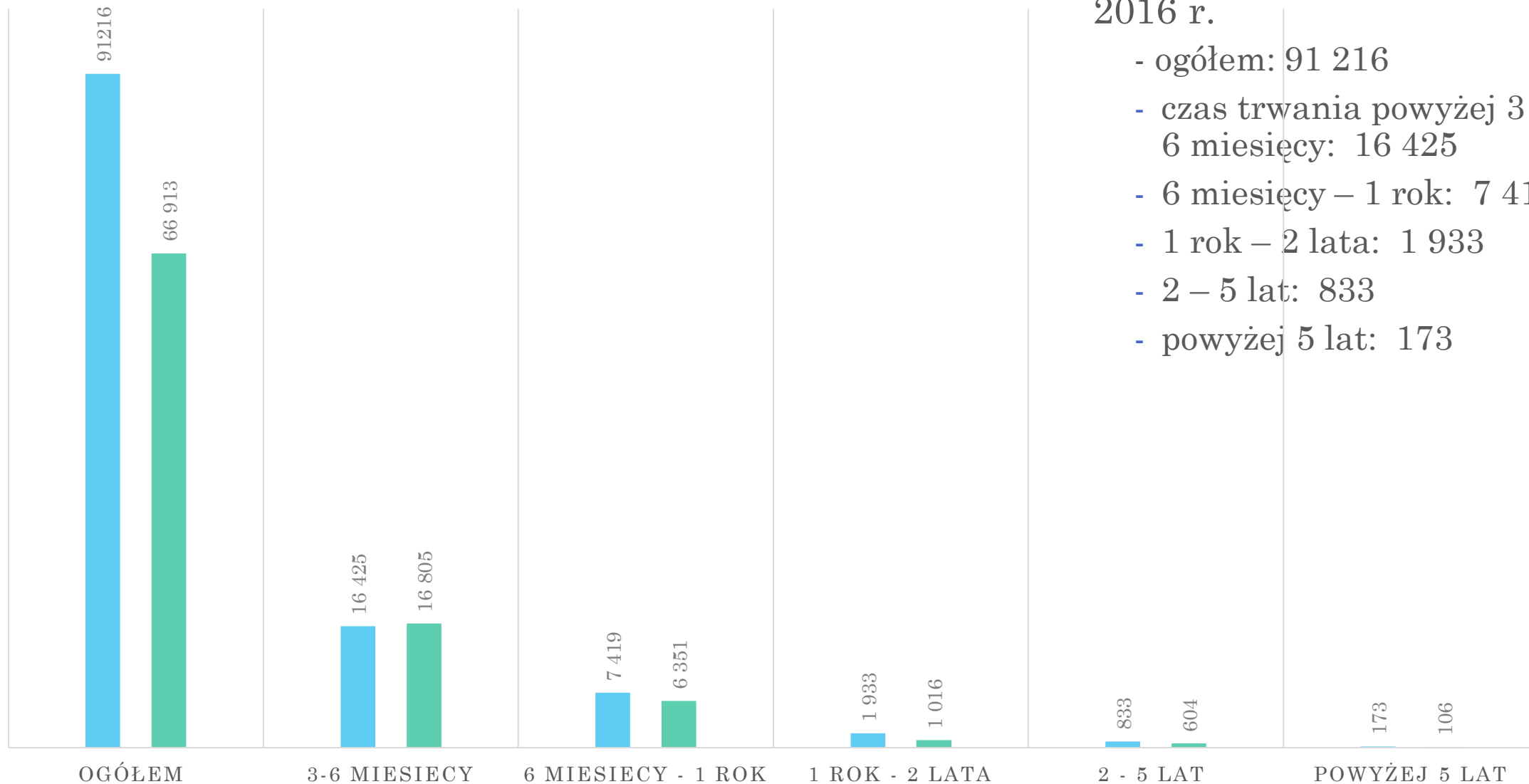

Prokurator może przedłużyć
do 3 miesięcy

a w „szczególnie uzasadnionych
wypadkach” na dalszy czas
oznaczony

Statystyki prokuratorskie

■ 2016 ■ 2015

Sprawy niezakończone w 2016 r.

- ogółem: 91 216
- czas trwania powyżej 3 – 6 miesięcy: 16 425
- 6 miesięcy – 1 rok: 7 419
- 1 rok – 2 lata: 1 933
- 2 – 5 lat: 833
- powyżej 5 lat: 173

Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym

Prokurator jest „panem” postępowania przygotowawczego (*dominus litis*)

Gdy prokurator nie prowadzi bezpośrednio całego postępowania przygotowawczego, to – wykonując osobiście niektóre czynności procesowe, zatwierdzając postanowienia albo czynności innych organów ścigania, rozpatrując zażalenia – w określonym zakresie kontroluje jego przebieg.

Ogólny nadzór:

1. art. 15 § 1 – Policja i inne organy w zakresie postępowania karnego wykonują m.in. polecenia prokuratora oraz pod nadzorem prokuratora prowadzą śledztwo lub dochodzenie
2. konieczność zatwierdzenia przez prokuratora niektórych decyzji (rozstrzygnięć) wydawanych w postępowaniu przygotowawczym
  - np. postanowienie o umorzeniu dochodzenia prowadzonego przeciwko osobie; postanowienie o zawieszeniu dochodzenia (art. 325e § 2); postanowienie o zawieszeniu śledztwa (art. 325)
3. Prokurator rozpoznaje część zażaleń – tzw. horyzontalna kontrola postępowania przygotowawczego (art. 302)

Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym

- Prokurator sprawuje nadzór nad postępowaniem przygotowawczym, **w zakresie w jakim sam go nie prowadzi**. Może również objąć nadzorem tzw. czynności sprawdzające (art. 307)
- Ponadto, ma obowiązek czuwać nad prawidłowym i sprawnym przebiegiem całego postępowania.
- W ramach sprawowanego nadzoru prokurator powinien zadbać by zostały zrealizowane cele z art. 297 k.p.k., czuwać nad zgodnością przebiegu postępowania z przepisami prawa, w szczególności z zachowaniem praw podejrzanego, pokrzywdzonego i innych uczestników postępowania oraz udzielać organom ścigania pomocy w rozstrzyganiu kwestii prawnych.

Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym

Formy wykonywania nadzoru:

1. **Zaznajamianie się** z zamierzeniami prowadzącego postępowanie, **wskazywanie kierunków** postępowania oraz **wydawanie** co do powyższych kwestii **zarządzeń**.
2. Żądanie **przedstawienia materiałów** zbieranych w postępowaniu przygotowawczym.
3. **Uczestniczenie w czynnościach** dokonywanych przez prowadzących postępowanie, **osobiste przeprowadzanie niektórych czynności albo przejęcie sprawy do swojego prowadzenia**.
4. **Wydawanie postanowień, zarządzeń lub poleceń** oraz **zmienianie i uchylanie** postanowień i zarządzeń wydanych przez prowadzącego postępowanie.

Ważne! Prokurator nie bardzo ma możliwość sprawowania nadzoru nad wszystkimi czynnościami, bo nie o wszystkich wie. Por.: art. 325 i umorzenie rejestrowe.

Nadzór prokuratora nad postępowaniem przygotowawczym

Formy nadzoru to również:

1. podjęcie na nowo umorzonego postępowania (art. 327 § 1)
2. wznowienie prawomocnie umorzonego postępowania (art. 327 § 2)
3. uchylenie przez PG prawomocnego postanowienia o umorzeniu (art. 328)

Podjęcie na nowo umorzonego postępowania

- art. 327 § 1
- Postępowanie przygotowawcze może być **podjęte na nowo** w każdym czasie – aż do przedawnienia karalności przestępstwa jeżeli nie będzie toczyć się przeciw osobie, która w poprzednim postępowaniu występowała w charakterze podejrzanego.
- Postępowanie podejmuje **prokurator** – może być nim także ten, który wydał lub zatwierdził postanowienie o umorzeniu albo inny prokurator, w tym prokurator nadrzędny
  - przepis nie wprowadza ograniczeń w tym zakresie.

Wznowienie prawomocnie umorzonego postępowania

- art. 327 § 2
- Możliwość ponownego prowadzenia postępowania przeciwko osobie, która w prawomocnie umorzonym postępowaniu występowała w charakterze podejrzanego.
- Warunek – ujawnienie nowych istotnych faktów lub dowodów nieznanych w poprzednim postępowaniu albo wystąpienie okoliczności z art. 11 § 3.
  - takie fakty i dowody, które zwiększają prawdopodobieństwo wniesienia aktu oskarżenia przeciwko konkretnej osobie;
  - nowe fakty, czyli takie które nie były znane w poprzednim postępowaniu ale mogą pochodzić zarówno z nowych źródeł dowodowych jak i z tych, które występowały w poprzednim postępowaniu
  - nowym dowodem będzie także dowód znany stronie, ale nieznanymi organowi
- Wznović postępowanie może **prokurator nadrzędny nad tym, który wydał lub zatwierdził postanowienie o umorzeniu.**

Uchylenie przez PG prawomocnego postanowienia o umorzeniu

- Możliwość ponownego prowadzenia postępowania przygotowawczego przeciwko osobie, która w prawomocnie umorzonym postępowaniu występowała w charakterze podejrzanego, jeżeli umorzenie to było niezasadne.
  - niezależenie od pojawienia się nowych faktów lub dowodów;
  - możliwość naprawienia błędów postępowania
- **Prokurator Generalny**
- Nie dotyczy to wypadku, gdy sąd utrzymał w mocy postanowienie o umorzeniu (rozpoznając wniesione zażalenie).
- Uznanie umorzenia za niezasadne, wtedy gdy:
  - prokurator niewłaściwie zinterpretował dowody i uznał, że nie wystarczały do sporządzenia aktu oskarżenia
  - prokurator niewłaściwie zinterpretował przepisy, przyjmując, że czyn nie zawiera znamion przestępstwa albo mylnie przyjął, że nastąpiło przedawnienie karalności.
- „Wzruszenie” postępowania na niekorzyść podejrzanego możliwe tylko przez 1 rok
  - Po upływie roku od daty uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu PG może uchylić lub zmienić postanowienie albo jego uzasadnienie **jedynie na korzyść podejrzanego**.
  - Wydłużono okres nowelizacją z 11.03.2016 r. z 6 miesięcy do 1 roku

Udział sądu w postępowaniu przygotowawczym

Wyróżniamy trzy formy udziału sądu w postępowaniu przygotowawczym:

- 1) klasyczna instytucja **sędziego śledczego**;
- 2) instytucja tzw. **sędziego ds. postępowania przygotowawczego (ds. śledztwa)**;
- 3) model występujący *de lege lata* w Polsce - rola sądu w PP wyraża się w spełnianiu 3 funkcji:
  - a) organu decyzyjnego, podejmującego określone decyzje procesowe dotyczące określonych praw i wolności oskarżonego, np. decyzje o TA, obserwacji psychiatrycznej, kontroli rozmów, wydawania listu żelaznego;
  - b) organu kontrolnego, rozpoznające zażalenia na decyzję prokuratora, stosownie do art. 465 § 2 KPK i innych organów PP stosownie do art. 246;
  - c) stosownie do czynności dowodowych (dokonując je) 185a i 185d; art. 316 § 3 k.p.k.

Rola sądu w postępowaniu przygotowawczym

- Art. 298 § 2 k.p.k. - określone w ustawie czynności w postępowaniu przygotowawczym przeprowadza sąd.
- K.p.k. przyznaje sądowi szereg uprawnień w toku postępowania przygotowawczego. W żadnym wypadku nie oznacza to, że sąd prowadzi postępowanie przygotowawcze. Ingerencja sądu jest dopuszczalna tylko wtedy, gdy k.p.k. tak stanowi, ze względu na gwarancje procesowe stron pierwszego stadium procesu oraz zwiększenie wiarygodności dowodów uzyskanych w tym etapie.
- Zwiększenie czynnika sądowego w pierwszym stadium procesu ma przede wszystkim znaczenie **gwarancyjne i kontrolne**.
- Pośredni i bezpośredni wpływ na przebieg postępowania przygotowawczego
  - pośredni – ocena materiału dowodowego zebranego w postępowaniu przygotowawczym podczas rozprawy głównej;
- „Stopień bezpośredniego oddziaływania sądu na postępowanie przygotowawcze jest zawsze miarą stopnia wolności obywatelskich”

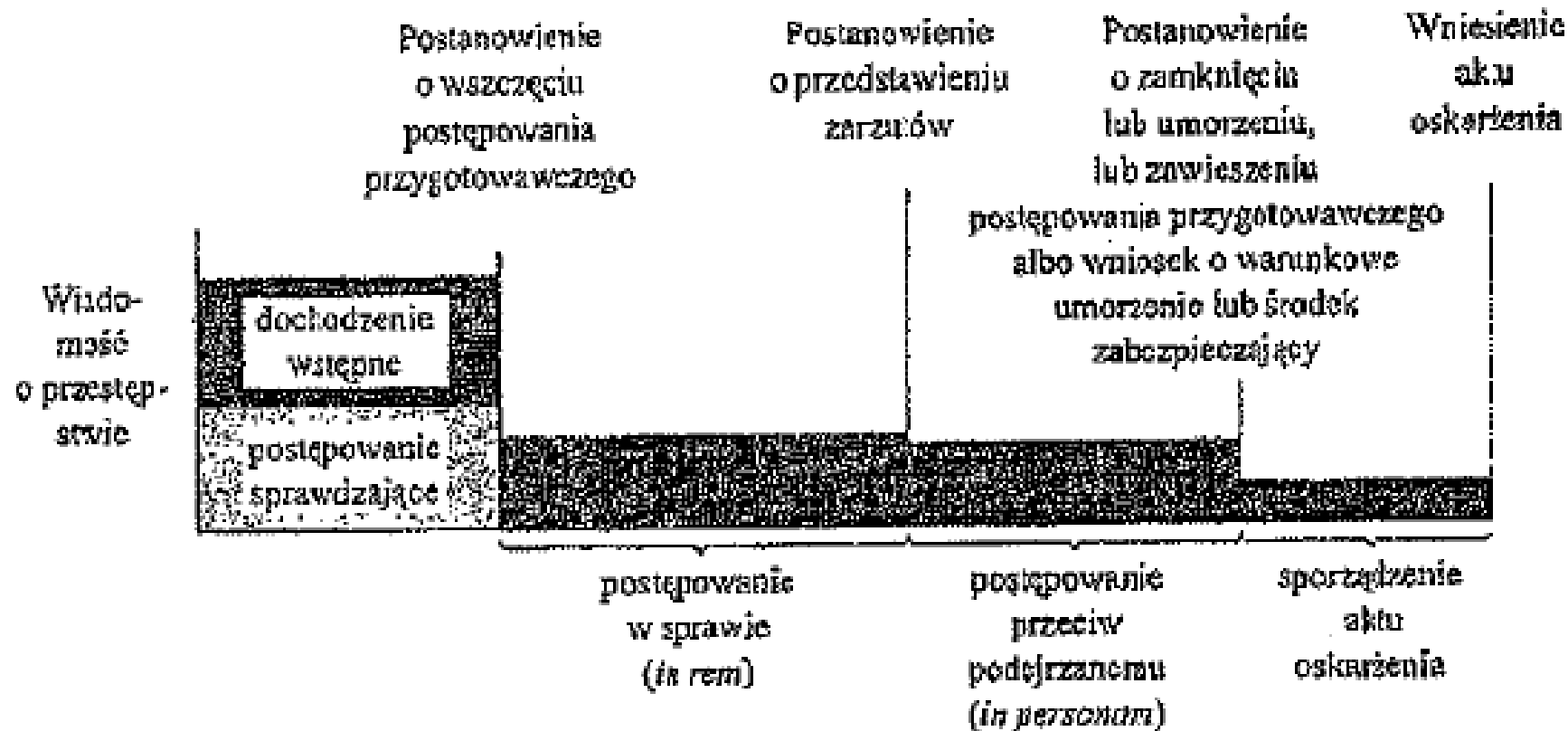
S. Waltoś, Proces Karny,
Warszawa 2009, s. 504

Czynności sądu w postępowaniu przygotowawczym

Bezpośredni wpływ sądu na postępowanie przygotowawcze:

1. **podejmowanie decyzji w I instancji**; np.:
  - stosowanie tymczasowego aresztowania;
  - zwolnienie z tajemnicy z art. 180 § 2;
  - zarządzenie kontroli i utrwalania rozmów lub zatwierdzenie takiego postanowienia
2. **Wykonywanie działań korygujących** za pomocą decyzji wydawanych w wyniku wniesionych środków odwoławczych. Sąd rozpoznaje m.in. zażalenia na:
  - postanowienia o odmowie wszczęcia/umorzenie śledztwa lub dochodzenia
  - w przedmiocie stosowania nieizolacyjnych środków zapobiegawczych, jeżeli decyzję tę wydał prokurator
  - w przedmiocie zabezpieczenia majątkowego
  - zatrzymanie osoby podejrzanej
3. Przeprowadzenie **czynności dowodowych** w toku postępowania przygotowawczego
  - gdy zachodzi niebezpieczeństwo, że świadka nie będzie można przesłuchać na rozprawie – art. 316 § 3
  - art. 185a – 185c → przesłuchanie pokrzywdzonego i świadka, którzy nie ukończyli 15 lat oraz pokrzywdzonych przestępstwami przeciwko wolności seksualnej i obyczajności

Porządek czynności w śledztwie i dochodzeniu

Tablica 39. Przebieg postępowania przygotowawczego

Uwaga: już postępowanie w sprawie (in rem) może zostać umorzone lub zawieszone.

Porządek czynności w śledztwie i dochodzeniu

1. Czynności poprzedzające formalne wszczęcie postępowania przygotowawczego
  - czynności sprawdzające (art. 307)
  - czynności w niezbędnym zakresie (art. 308)
2. Formalne wszczęcie śledztwa/dochodzenia w sprawie (faza *in rem*)
3. Przedstawienie zarzutów (faza *in personam*) i modyfikacja zarzutów
4. Czynności dowodowe
5. Zakończenie postępowania przygotowawczego
6. Sposoby zakończenia postępowania przygotowawczego →
umorzenie (różne wersje) albo skierowanie sprawy do sądu

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

Art. 303 k.p.k.

Postępowanie przygotowawcze wszczyna się z urzędu lub na skutek zawiadomienia, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa.

- Postępowanie wszczyna się **w sprawie** (faza in rem)
  - organy nie wiedzą jeszcze kto jest podejrzanym,
  - zbierają informacje, które pozwoliłyby na postawienie zarzutów konkretnej osobie
- Uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa to tzw. faktyczna podstawa wszczęcia śledztwa lub dochodzenia
- Konieczne jest posiadanie danych, na podstawie których można zasadnie podejrzewać, że miało miejsce przestępstwa

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

– źródła informacji o przestępstwie

- Informacje własne organów procesowych („spostrzeżenia własne”)
- Zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa
- Samooskarżenie
- Wiadomości z radia, prasy, telewizji
- Wyniki działań operacyjnych
- Anonim
  - w przypadku anonimu konieczne jest szczególnie dokładne zweryfikowanie jego treści, jeżeli informacje w nim zawarte w ogóle wydają się wiarygodne
  - Najmniej „pewne” źródło informacji

Obowiązek zawiadomienia o przestępstwie

SPOŁECZNY

- Art. 304 § 1 – każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa **ściganego z urzędu** ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję
- Za naruszenie społecznego obowiązku zawiadomienia o przestępstwie nie ponosi się odpowiedzialności prawnej

Oprócz niezwłocznego zawiadomienia, instytucje z art. 304 § 2 są obowiązane przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub wydania przez ten organ zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa

PRAWNY

- Szczególna postać obowiązku zawiadomienia o przestępstwie; naruszenie wiąże się z ponoszeniem odpowiedzialności karnej (lub dyscyplinarnej).
- Dotyczy:
  1. art. 304 § 2 – **instytucji państwowych i samorządowych, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa**
  2. art. 240 § 1 k.k. – każdy ma **prawny obowiązek** zawiadomić o przestępstwach wyliczonych w tym przepisie. Są to m.in. ludobójstwo, zdrada, zamach stanu, zabójstwo, bezprawne pozbawienie wolności, przestępstwa o charakterze terrorystycznym

UWAGA NA:

- Art. 240 § 2 – kontratyp „nie popełnia przestępstwa”
- Art. 240 § 3 – klauzula niekaralności „nie podlega karze”
- Prawny obowiązek z art. 240 § 1 nie dotyczy także osób z art. 178 k.p.k.

Zawiadomienie o przestępstwie

Niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o przestępstwie organ powołany do prowadzenia postępowania przygotowawczego jest obowiązany wydać postanowienie o:

wszczeniu

LUB

**Odmowie
wszczenia**

Jeżeli organ procesowy nie znajduje dostatecznej podstawy (w świetle wymagań z art. 303) do wszczęcia postępowania, ale jednocześnie możliwość popełnienia przestępstwa nie jest wykluczona, k.p.k. dla takich sytuacji przewiduje instytucję **czynności sprawdzających** – art. 307 k.p.k.

O wszczęciu lub odmowie wszczęcia zawiadamia się osobę lub instytucję państwową, samorządową lub społeczną, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie. Jeżeli nie zostaną oni w ciągu 6 tygodni powiadomieni o wydaniu odpowiedniego postanowienia, mogą wnieść **zażalenie** do prokuratora nadrzędnego albo powołanego do nadzoru nad organem, któremu złożono zawiadomienie. → tzw. **skarga na bezczynność**

Postępowanie sprawdzające art. 307

Organy postępowania mogą sprawdzać własne informacje o przypuszczeniu popełnienia przestępstwa albo te, zawarte w zawiadomieniu.

- Czynności sprawdzające **wyprzedzają postępowanie karne, ponieważ toczą się przed jego wszczęciem**. Powinny być ograniczone do zbadania dopuszczalności wszczęcia śledztwa (dochodzenia).
- Można żądać uzupełnienia danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie lub dokonać w tym zakresie sprawdzenia faktów.
  - Uzupełnienie danych – np. przekazanie dodatkowej informacji
  - Sprawdzenie faktów – przeprowadzenie rozmów, wywiadów i obserwacji przez Policję

Postępowanie sprawdzające art. 307

- W postępowaniu sprawdzającym nie przeprowadza się dowodu z opinii biegłego ani czynności wymagających spisania protokołu!
  - **Wyjątek!** Art. 307 § 2 i 3 → przyjęcie ustnego zawiadomienia o przestępstwie i przesłuchanie w charakterze świadka osoby zawiadamiającej utrwalane w formie protokołu
  - Pozostałe czynności nie są protokołowane, nie mają charakteru czynności procesowych a ich wyniki nie nabierają mocy dowodowej w postępowaniu karnym
  - Utrwala się je w formie notatek urzędowych (por. art. 143 § 2)
- Czynności sprawdzające powinny być ukończone w **ciągu 30 dni**. Po tym okresie należy:
  - albo wszcząć śledztwo (dochodzenie) albo odmówić wszczęcia

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

- Poza uzasadnionym podejrzeniem popełnienia przestępstwa niezbędna jest również **prawna dopuszczalność ścigania**, czyli brak przeszkód prawnych w ściganiu danego czynu
- Warunki dopuszczalności procesu → **art. 17 § 1**
  - **ważne – na art. 17 § 2**
  - .Do chwili otrzymania wniosku lub zezwolenia władzy, od których ustawa uzależnia ściganie, organy procesowe dokonują **tylko czynności nie cierpiących zwłoki** w celu zabezpieczenia śladów i dowodów, a także czynności zmierzających do wyjaśnienia, czy wniosek będzie złożony lub zezwolenie będzie wydane

Z orzecznictwa...

- Postanowienie SN z 18.08.2009 r., WSP 4/09
  - Sędziemu, przeciwko któremu prokurator - wbrew postanowieniom art. 17 § 2 k.p.k. - prowadzi faktyczne śledztwo, przysługują uprawnienia podejrzanego.
- Postanowienie SA w Katowicach z 5.08.2015 r., II Akz 427/15
  - Przepis art. 17 § 2 k.p.k. nakłada na organy prowadzące postępowanie obowiązek wyjednanie zgody na ściganie, zaś do chwili otrzymania wniosku lub zezwolenia władzy, od których ustawa uzależnia ściganie, organy procesowe dokonują tylko czynności nie cierpiących zwłoki w celu zabezpieczenia śladów i dowodów, a także czynności zmierzających do wyjaśnienia, czy wniosek będzie złożony lub zezwolenie będzie wydane.
- Uchwała SN z 13.01.2017 r., SNO 55/16
  - Możliwość konwalidacji braku, o którym mowa w art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. wynika z art. 17 § 2 in fine k.p.k., który przewiduje, że w razie nieistnienia takiego zezwolenia sąd, rozstrzygający w przedmiocie procesu, podejmuje czynności zmierzające do wyjaśnienia, czy zezwolenie będzie wydane. Oznacza to również obowiązek oczekiwania przez ten sąd na rezultat postępowania wpadkowego zainicjowanego wnioskiem o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności, gdy wniosek został złożony. Unormowanie określone w art. 17 § 2 k.p.k. świadczy o tym, że wskazana negatywna przesłanka dopuszczalności procesu głównego ma charakter względny, to znaczy, przeszkoda ta, uniemożliwiająca jego wszczęcie albo kontynuowanie, jest usuwalna.

POSTANOWIENIE O:	ŚLEDZTWO	DOCHODZENIE
WSZCZĘCIU śledztwa lub dochodzenia NIEZASKARŻALNE	WYDAJE WYŁĄCZNIE PROKURATOR (art. 305 § 3) → Postanowienie z uzasadnieniem	1. CO DO ZASADY - POLICJA LUB INNY UPRAWNIONY ORGAN - nie ma obowiązku zawiadamiania prokuratora 2. MOŻE WYDAĆ PROKURATOR JEŻELI PROWADZI DOCHODZENIE - Nie trzeba sporządzać uzasadnienia - Na wniosek strony organ podaje ustnie powody rozstrzygnięcia
ODMOWIE WSZCZĘCIA ZASKARŻALNE ↓ Zażalenie - art. 306 § 1 k.p.k.	1. PROKURATOR 2. Jeżeli postanowienie wydaje POLICJA (LUB INNY UPRAWNIONY ORGAN) → WYMAGA ZATWIERDZENIA PRZEZ PROKURATORA uzasadnienie	WYDAJE POLICJA LUB INNY UPRAWNIONY ORGAN WYMAGA ZATWIERDZENIA PRZEZ PROKURATORA (art. 325e § 2 – poza umorzeniem rejestrowym) Nie trzeba sporządzać uzasadnienia, wystarczy podać ustnie powody rozstrzygnięcia Wyjątek! Art. 325e § 1a

Wszczęcie postępowania przygotowawczego

- Zgodnie z art. 303 (oraz 325e w zw. z art. 303) śledztwo lub dochodzenie mogą zostać wszczęte po wydaniu formalnej decyzji przez organ prowadzący postępowanie.
- Wydaje się **postanowienie**
- Formalne wszczęcie postępowania jest bardzo istotną czynnością. Rozgranicza etap przedprocesowy od procesowego i wskazuje, które czynności organów stanowią już część postępowania karnego

Czynności w niezbędnym zakresie (art. 308)

Wtedy, gdy konieczne jest natychmiastowe wszczęcie postępowania, bezpośrednio po ujawnieniu przestępstwa a zwłoka może skutkować utratą lub zniekształceniem dowodów.

- Faktyczne wszczęcie postępowania przygotowawczego → „papierek” czyli odpowiednie postanowienie zostanie wydane później

1. W wypadkach **niecierpiących zwłoki**
2. W granicach koniecznych dla **zabezpieczenia śladów i dowodów** przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem

W przeciwieństwie do czynności sprawdzających, są częścią postępowania przygotowawczego

Czynności w niezbędnym zakresie (art. 308)

Prokurator lub Policja może w każdej sprawie, przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, przeprowadzić w niezbędnym zakresie **czynności procesowe**, a zwłaszcza dokonać oględzin (w razie potrzeby z udziałem biegłego), przeszukania, czynności wymienionych w art. 74 § 2 pkt. 1 w stosunku do **osoby podejrzanej** a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności.

- Można przesłuchać osobę podejrzaną w charakterze podejrzanego
- Czynności w niezbędnym zakresie mogą być dokonywane tylko **w ciągu 5 dni od dnia pierwszej tego rodzaju czynności**. Czas trwania śledztwa lub dochodzenia liczy się od dnia pierwszej dokonanej czynności.
- Mają pełną moc dowodową
- Po upływie 5 dni należy wydać postanowienie o **wszczęciu śledztwa** albo o **umorzeniu** (jeżeli nie istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa).

Czynności sprawdzające a czynności w niezbędnym zakresie

- Art. 307 k.p.k.

1. Organ nie wie czy wszcząć postępowanie czy nie; sprawdza posiadane informacje.
2. Mogą trwać do 30 dni
  - Nie wlicza się do czasu trwania postępowania przygotowawczego
3. Nie przeprowadza się czynności wymagających spisania protokołu
  - wyjątki: art. 307 § 2 i 3
4. Nieformalne czynności, utrwalane w formie notatek urzędowych.
5. Po zakończeniu czynności sprawdzających wydaje się postanowienie o wszczęciu śledztwa (dochodzenia) albo o odmowie wszczęcia

- Art. 308 k.p.k.

1. Faktyczne wszczęcie postępowania przygotowawczego.
2. Mogą trwać max. do 5 dni
  - Wlicza się do czasu trwania postępowania przygotowawczego
3. Przeprowadza się czynności, które mają pełną wartość dowodową
  - art. 308 § 1 i 2
4. Po zakończeniu czynności w niezbędnym zakresie wydaje się postanowienie o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia albo postanowienie o umorzeniu śledztwa (dochodzenia).
  - Umorzenie postępowania mimo że nie zostało ono formalnie wszczęte

Przedstawienie zarzutów

- Przekształcenie postępowania z fazy *in rem* w fazę *in personam*
- Postępowanie przygotowawcze od chwili przedstawienia zarzutów zaczyna toczyć się **przeciwko osobie**
- Art. 313 § 1 – jeżeli dane istniejące w chwili wszczęcia śledztwa lub zebrane w jego toku uzasadniają dostatecznie podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba, sporządza się postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza się je niezwłocznie podejrzanemu i przesłuchuje go, chyba że ogłoszenie postanowienia lub przesłuchanie nie jest możliwe z powodu ukrywania się podejrzanego lub jego nieobecności w kraju.

Przedstawienie zarzutów w śledztwie i dochodzeniu

Śledztwo

- Zasada → wydaje się postanowienie o przedstawieniu zarzutów (art. 313 § 1)
- Wyjątek → przesłuchanie osoby podejrzanej w charakterze podejrzanego bez uprzedniego wydania postanowienia (art. 308 § 2)
  - Trzeba wydać „po fakcie” postanowienie o przedstawieniu zarzutów

Dochodzenie

- Zasada → przesłuchanie osoby podejrzanej w charakterze podejrzanego (art. 325g § 1 i 2) nie trzeba wydawać postanowienia
- Wyjątek → jeżeli podejrzany jest tymczasowo aresztowany, konieczne jest wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów

Przedstawienie zarzutów

- W uzasadnieniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów należy wskazać jakie fakty i dowody zostały przyjęte za podstawę zarzutów.
- Uzasadnienie nie może być ogólnikowe. Tylko znajomość faktów i dowodów, które – zdaniem organów procesowych – są wystarczające dla skierowania postępowania przeciwko konkretnej osobie pozwala jej na podjęcie realnej i efektywnej obrony.
- Przejaw jawności wewnętrznej postępowania przygotowawczego.
- Od chwili przedstawienia zarzutów określona osoba staje się stroną postępowania przygotowawczego, z czym wiąże się szereg korzyści, ale również ciężarów procesowych.
- Najważniejsze - formalnie od chwili przedstawienia zarzutów podejrzanemu przysługuje **prawo do obrony**

Przedstawienie zarzutów

- Czynność przedstawienia zarzutów składa się z 4 etapów:
  1. Sporządzenia postanowienia
  2. Ogłoszenia go podejrzanemu
  3. Pouczenia go o prawach i obowiązkach – art. 300 § 1 i 313 § 3
    - Art. 313 § 2 – prawo do żądania ustnego uzasadnienia stawianych zarzutów oraz prawo do otrzymania pisemnego uzasadnienia zarzutów w ciągu 14 dni od dnia zgłoszenia takiego żądania
      - Ustnego podania podstaw zarzutów można żądać do momentu zaznajomienia się z materiałami postępowania przygotowawczego – art. 321
  4. Przesłuchania go
    - Podejrzany może skorzystać z prawa do odmowy składania wyjaśnień. Przesłuchanie może ograniczyć się jedynie np. do jego oświadczenia co do zrozumienia przedstawionych mu zarzutów i powołania się na prawo do nieskładania wyjaśnień. Może też oświadczyć, że złoży wyjaśnienia, ale jedynie w obecności swojego obrońcy.

Wszystkie czynności muszą następować bezpośrednio po sobie, we wskazanej kolejności

- W sytuacji wskazanej w art. 308 § 2 treść zarzutu wpisuje się do protokołu przesłuchania

Przedstawienie zarzutów

Co powinno zawierać postanowienie o przedstawieniu zarzutów?

1. Wskazanie podejrzanego
2. Dokładne określenie zarzucanego mu czynu
  - tj. czasu, miejsca i okoliczności jego popełnienia, i to w taki sposób, aby wykazać, że wypełnia on znamiona określonego przestępstwa
3. Kwalifikację prawną czynu

Opis czynu + kwalifikacja prawna = zarzut

Uzasadnienie postanowienia o przedstawieniu zarzutów sporządza się **na żądanie podejrzanego**. O tym uprawnieniu należy go pouczyć

Przedstawienie zarzutów

- **Instytucja przedstawienia zarzutów ma charakter gwarancyjny.** Ma zapobiegać sytuacjom, w których organy procesowe taktycznie odwlekają moment formalnego przekształcenia postępowania w sprawie w postępowanie przeciwko osobie.
- *„Nie ponosi odpowiedzialności karnej na podstawie art. 233 § 1 k.k. osoba, która przesłuchana została w charakterze świadka wbrew wynikającemu z art. 313 § 1 k.p.k. nakazowi przesłuchania jej jako podejrzanego.”* → uchwała SN z dnia 26 kwietnia 2007 r.
- Uchwała została wydana w związku z niedopuszczalną – w świetle art. 313 – praktyką, gdzie organy ścigania, mimo że dysponowały wystarczającymi dowodami, uzasadniającymi przedstawienie zarzutów konkretnej osobie, wzywały ją na przesłuchanie w charakterze świadka.
- Określenie zarzucanego czynu gwarantuje również podejrzanemu, że postępowanie będzie przebiegało w wytyczonych w ten sposób granicach.
- Zarzut z 313 § 1 (ewentualnie później zmodyfikowany) zakreśla ramy postępowania. Szczególnie ważne jest dokładne określenie czynu zarzucanego podejrzanemu. Całe postępowanie może toczyć się wyłącznie w związku z tym zachowaniem
  - Ciekawe zagadnienie – problematyka tożsamości czynu

Postanowienie o przedstawieniu zarzutów – deklaratoryjne czy konstytutywne?

Uchwała SN z 26.04.2007 r., I KZP 4/07

Nie można twierdzić, że osobą podejrzaną jest także osoba, wobec której - z naruszeniem tego przepisu - zwleka się z wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów, i jest nią aż do czasu wydania tego postanowienia. (...) Można też nie mieć wątpliwości, że osoba podejrzana może być - bez naruszenia prawa - przesłuchana w charakterze świadka, **jednakże tylko do chwili, kiedy stan dowodów obciążających ją osiągnie poziom wskazany w art. 313 § 1 k.p.k.**

Postanowienie SN 25.09.2013 r., I KZP 7/13

Nie ma normatywnych podstaw do przyjęcia, że wszczęcie postępowania przeciwko osobie następuje przed wydaniem postanowienia o przedstawieniu jej zarzutów. (...) W szczególności nie wywołuje takiego skutku samo podjęcie czynności dowodowej nakierowanej na jej ściganie z powodu popełnienia przestępstwa. (...) Utożsamienie wszczęcia postępowania przeciwko osobie z samym faktem dokonania czynności dowodowych zanim przedstawiono jej zarzuty burzyłoby model postępowania karnego. (...) Nie jest zatem dopuszczalne w aktualnie funkcjonującym modelu postępowania karnego relatywne pojmowanie instytucji wszczęcia postępowania przeciwko osobie, w szczególności przez oderwanie od niej warunku przedstawienia zarzutu popełnienia czynu zabronionego.

Modyfikacja zarzutów – art. 314

Jeżeli w toku śledztwa okaże się, że podejrzanemu należy zarzucić:

1. czyn nieobjęty uprzednio postanowieniem o przedstawieniu zarzutów (rozszerzenie lub uzupełnienie zarzutów);
2. czyn w zmienionej w istotny sposób postaci;
  - takie zmiany, które wiążą się z istotą czynu, przedmiotem ochrony, przedmiotem zamachu, rodzajem czynności wykonawczej, a także datą, czasem i miejscem przestępstwa, rodzajem i rozmiarem szkody czy osobą pokrzywdzonego, mając wpływ na odpowiedzialność karną podejrzanego

lub też, że:

3. czyn należy zakwalifikować z surowszego przepisu

wydaje się niezwłocznie nowe postanowienie, ogłasza się je podejrzanemu i przesłuchuje go.

Podejrzany może żądać podania ustnie podstaw zarzutów oraz żądać sporządzenia pisemnego uzasadnienia w terminie 14 dni, o czym należy go pouczyć

Zawieszenie postępowania

- Art. 22 – gdy zachodzi długotrwała przeszkoda uniemożliwiająca prowadzenie postępowania, w szczególności:
  - Nie można ująć oskarżonego
  - Nie może on brać udziału w postępowaniu z powodu choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby
- Na postanowienie o zawieszeniu postępowania przysługuje zażalenie
- W czasie zawieszenia postępowania należy dokonać odpowiednich czynności w celu zabezpieczenia dowodów przed ich utratą lub zniekształceniem.
- Organ uprawniony do wydania postanowienia o zawieszeniu:
  - W śledztwie → prokurator lub inny organ
    - Konieczne zatwierdzenie przez prokuratora
  - W dochodzeniu → Policja lub prokurator jeżeli prowadzi dochodzenie
    - Konieczne **zatwierdzenie przez prokuratora** (art. 325e § 2 k.p.k.)

Sposoby zakończenia postępowania przygotowawczego

UMORZENIE

- Umorzenie „zwykłe” na podstawie art. 17 § 1 k.p.k. (negatywna przesłanka procesowa)
- Umorzenie z art. 322 § 1 k.p.k. – niewykrycie sprawcy, czynu nie popełniła dana osoba, brak interesu społecznego w ściganiu z urzędu
- Umorzenie absorpcyjne (art. 11 k.p.k.)
- Umorzenie rejestrowe – art. 325f
- Inne umorzenia (np. z UŚK, z art. 62a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii)

SKIEROWANIE SPRAWY DO SĄDU

- Akt oskarżenia
- AO wraz z wnioskiem z art. 335 § 2 k.p.k.
- Wniosek z art. 335 § 1 k.p.k.
- Wniosek o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających
- Wniosek o warunkowe umorzenie postępowania
- W trybie przyspieszonym – wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym

Rozwiązanie pośrednie

Umorzenie
postępowania
przez prokuratora

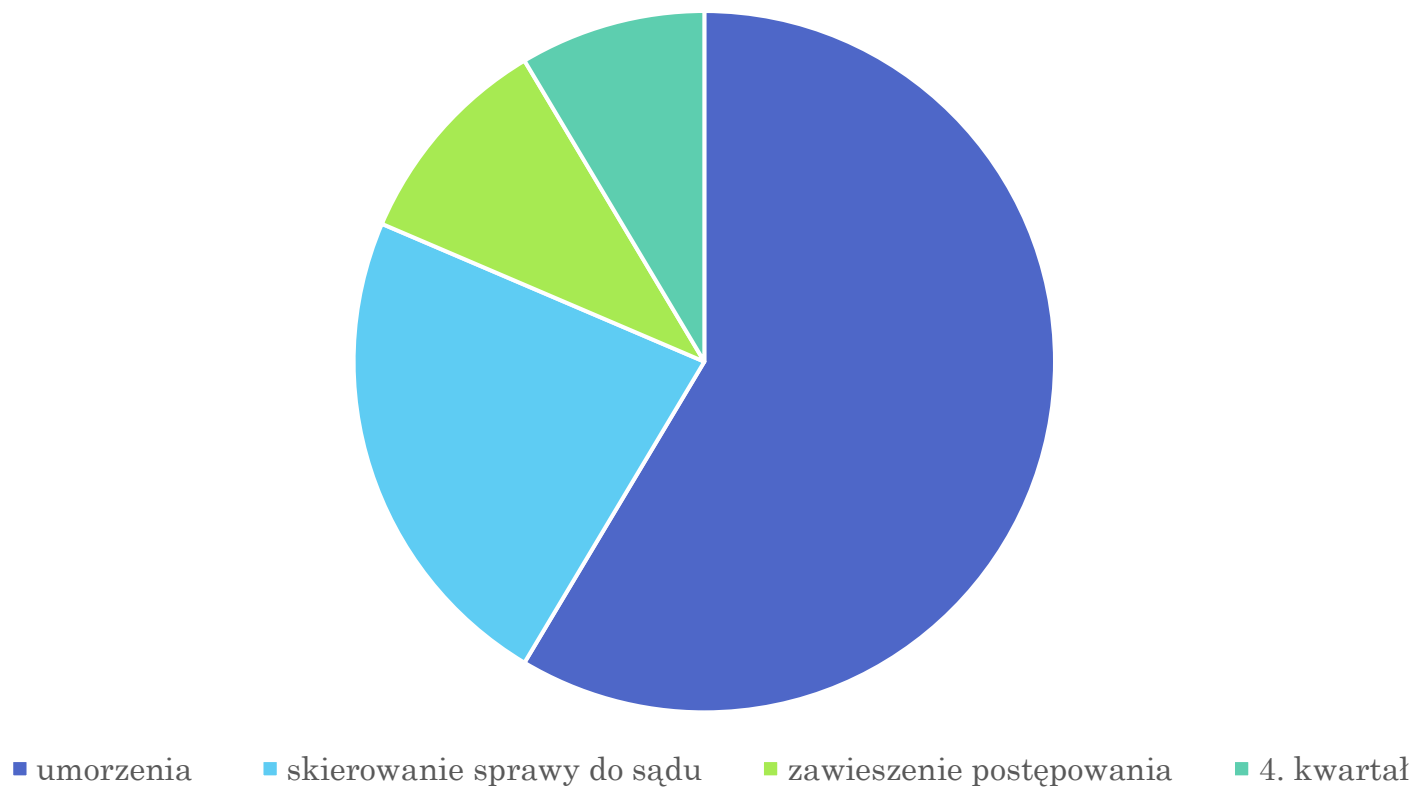
Uprawnomocnienie
się postanowienia
o umorzeniu

Skierowanie
wniosku do sądu
o orzeczenie
przepadku

Sprawy zakończone w 2016 r.

Sprawy zakończone w 2016 r. - 715 105

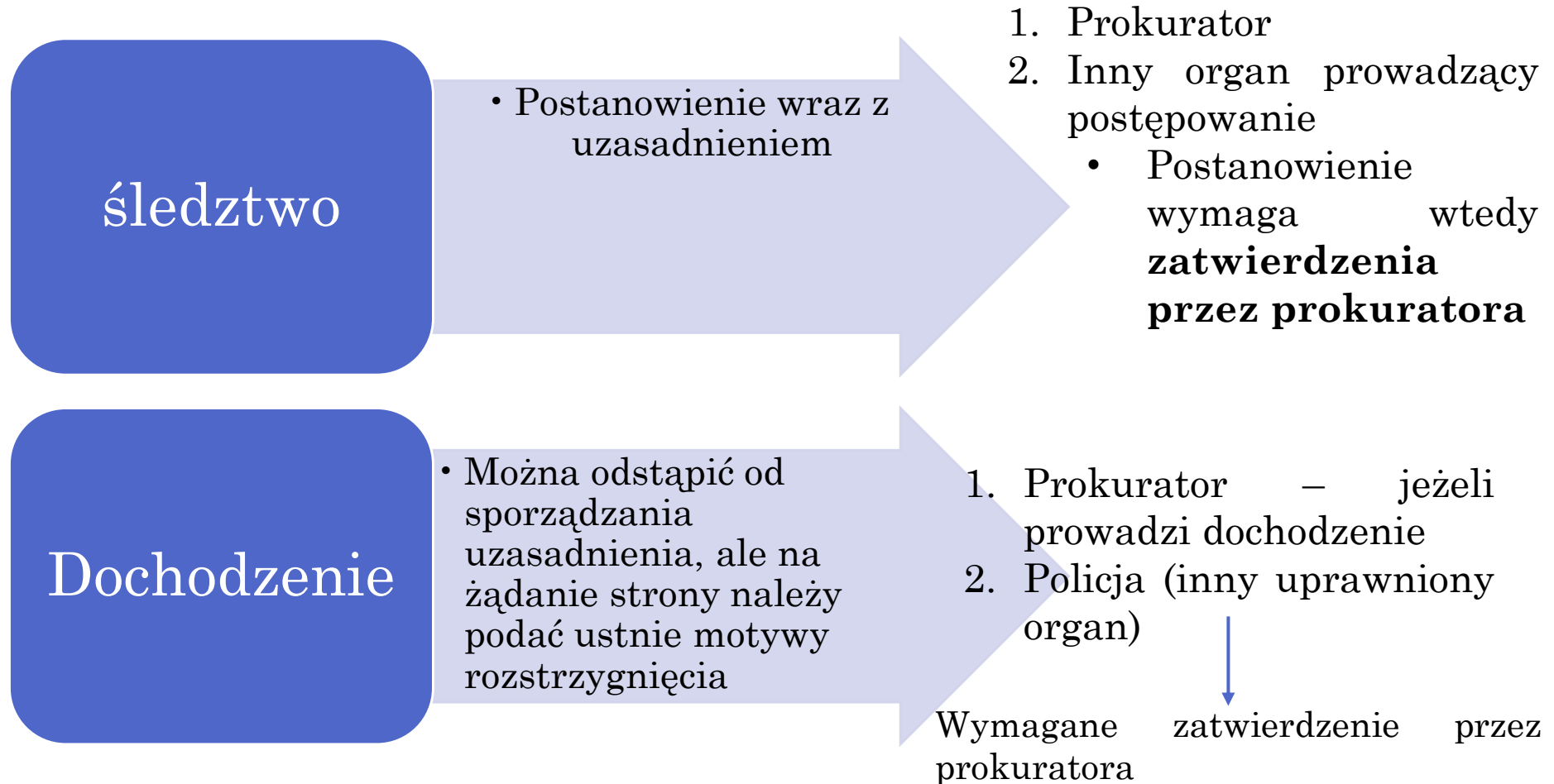

Umorzenie postępowania przygotowawczego – art. 322 k.p.k.

jeżeli postępowanie nie dostarczyło podstaw do wniesienia aktu oskarżenia i nie zachodzą warunki określone w art. 324 (skierowanie do sądu wniosku o umorzenie postępowania wobec sprawcy, który popełnił przestępstwo w stanie niepoczytalności i orzeczenie środków zabezpieczających) **umarza się śledztwo (lub dochodzenie)** bez konieczności uprzedniego zapoznania z materiałami postępowania i jego zamknięcia.

- Postanowienie o umorzeniu musi zawierać:
  1. określenie czynu, którego postępowanie dotyczyło,
  2. określenie kwalifikacji prawnej czynu,
  3. określenie podstawy i przyczyny umorzenia, a więc wskazanie przepisu prawnego, na podstawie którego dochodzi do umorzenia,
  4. a jeżeli następuje w postępowaniu, w którym występuje już podejrzany, także imię i nazwisko podejrzanego oraz - w razie potrzeby - inne dane o jego osobie o charakterze identyfikacyjnym.

Umorzenie postępowania przygotowawczego

Umorzenie postępowania przygotowawczego – „zwykłe”

Przesłanki umorzenia:

Postępowanie nie dostarczyło podstaw do wniesienia aktu oskarżenia i nie istnieją podstawy do zastosowania środków zabezpieczających.

1. Zachodzi negatywna przesłanka procesowa – art. 17 § 1 k.p.k.
2. Art. 11 § 1 – tzw. umorzenie absorpcyjne
3. Inna podstawa np. abolicja, art. 9 ustawy o świadku koronnym

Umorzenie postępowania może nastąpić zarówno w fazie *in rem* jak i *in personam*

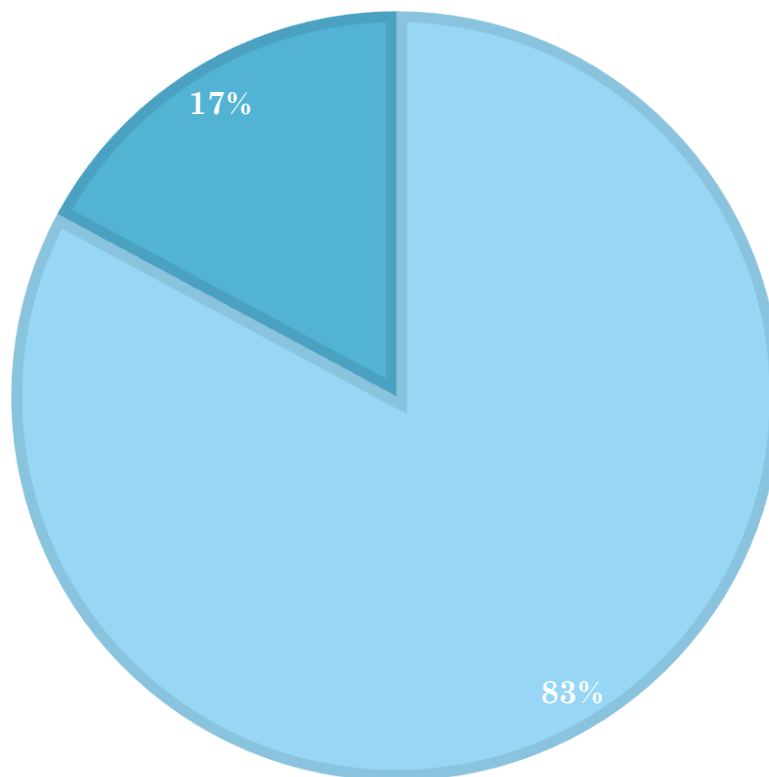
Istotne konsekwencje prawne w zależności od stadium postępowania, w którym doszło do umorzenia

Por. art. 327 § 1 i 2 oraz 328

Umorzenie w statystykach

LICZBA UMORZEŃ - 308 142

■ w fazie in rem ■ w fazie in personam

Umorzenie postępowania – uprawnienia stron (i innych osób)

- O umorzeniu zawiadamia się osobę lub instytucję państwową, samorządową lub społeczną, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie, ujawnionego pokrzywdzonego oraz podejrzanego

Na postanowienie o umorzeniu śledztwa (dochodzenia) przysługuje zażalenie:

1. Stronom
  2. Instytucji państwowej lub samorządowej, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie
  3. Osobie, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie określonym w art. 228 – 231, 233, 235, 236, 245, 270 – 277, 278 – 294 k.k. lub art. 296 – 306 k.k. **jeżeli postępowanie karne wszczęto w wyniku jej zawiadomienia a wskutek przestępstwa doszło do naruszenia jej praw**
    - M.in. Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów, składanie fałszywych zeznań, przestępstwa korupcyjne
    - „pośrednio pokrzywdzony”
- Osobom uprawnionym do wniesienia zażalenia przysługuje prawo przejrzenia akt postępowania (art. 306 § 1b → nie ma ograniczeń z art. 156 § 5)

Umorzenie postępowania – uprawnienia stron (innych osób)

Zażalenie wnosi się w terminie 7 dni od dnia otrzymania postanowienia o umorzeniu **do sądu powołanego do rozpoznania sprawy w I instancji** za pośrednictwem prokuratora prowadzącego lub nadzorującego śledztwo (dochodzenie).

Jeżeli nie uwzględni zażalenia – kieruje je do sądu.

Sąd może:

1. Utrzymać w mocy postanowienie
2. Uchylić postanowienie o umorzeniu i przekazać sprawę do dalszego prowadzenia

Uchylając postanowienie o umorzeniu sąd wskazuje powody uchylenia a w miarę możliwości także okoliczności, które należy wyjaśnić lub czynności, które należy przeprowadzić.

Wskazania sądu są wiążące dla organu postępowania przygotowawczego

Taka sama procedura przy zaskarżaniu postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania!

Jeżeli organ nadal nie znajduje podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, wydaje ponownie postanowienie o umorzeniu postępowania lub odmowie jego wszczęcia, **pokrzywdzony, który wcześniej zaskarżył postanowienie (wykorzystał uprawnienia z art. 306 § 1 i 1a) może zaskarżyć takie postanowienie tylko do prokuratora nadzrędnego!**

W razie utrzymania w mocy postanowienia o umorzeniu – pokrzywdzony może w terminie miesiąca od doręczenia mu zawiadomienia o postanowieniu prokuratora nadzrędnego o utrzymaniu w mocy drugiego postanowienia wnieść do sądu subsydiarny akt oskarżenia (art. 55 § 1 k.p.k.).

Należy pokrzywdzonego pouczyć o prawie wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia.

Subsydiarny akt oskarżenia

- Art. 55 § 1 k.p.k.
  - Termin prekluzyjny
    - ma charakter gwarancyjny dla domniemanego sprawcy przestępstwa
- Akt oskarżenia wniesiony przez pokrzywdzonego **powinien być sporządzony i podpisany przez pełnomocnika.**
  - Warunki formalne subsydiarnego aktu oskarżenia – art. 332 i 333 § 1
- Pokrzywdzony może złożyć wniosek o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu, który sporządzi akt oskarżenia
  - Miesięczny termin z art. 55 § 1 ulega **zawieszeniu** na czas rozpoznania wniosku o przyznanie pomocy prawnej z urzędu.
  - W przypadku wyznaczenia pełnomocnika z urzędu termin do dokonania czynności procesowej przez wyznaczonego przedstawiciela procesowego rozpoczyna bieg od daty doręczenia mu postanowienia lub zarządzenia o tym wyznaczeniu
  - **Bardzo ważna zmiana!**
  - Ciekawe orzeczenie TK → wyrok z dnia 8 stycznia 2013 r., K 18/10

Subsydiarny akt oskarżenia

- Subsydiarny akt oskarżenia wnosi się w sprawach ściganych z oskarżenia publicznego
- To nadal **publiczny akt oskarżenia (skarga publiczna)** tylko, że wnoszony przez inny podmiot
- „Przyznanie uprawnienia pokrzywdzonemu do działania zamiast oskarżyciela publicznego na podstawie art. 55 § 1 k.p.k. ma na celu przeciwdziałanie prokuratorskiemu oportunizmowi i zapewnienie pokrzywdzonemu możliwości realizacji jego uprawnień wynikających z faktu bezpośredniego naruszenia lub zagrożenia jego dobra prawnego przez przestępstwo w sytuacji, w której oskarżyciel publiczny nie działa, a istnieje uzasadnione podejrzenie, że do takiego naruszenia doszło. Prawo pokrzywdzonego do złożenia zażalenia na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia postępowania lub o umorzeniu postępowania przygotowawczego i rozpoznanie tego zażalenia przez sąd prowadzi do „wymuszenia” dodatkowych czynności na prokuraturze, co skutkować może zmianą stanowiska prokuratury i wniesieniem aktu oskarżenia”

Wyrok TK z dnia 2 kwietnia 2001 r., sygn. SK 10/00

Subsydiarny akt oskarżenia – procedura wnoszenia

Postanowienie o
umorzeniu/odmowie
wszczenia

Zażalenie → zaskarżenie
postanowienia przez
pokrzywdzonego do sądu
właściwego do rozpoznania
sprawy

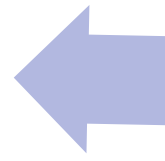
Sąd uchyla postanowienie o
umorzeniu/odmowie
wszczenia

Pokrzywdzony może w
terminie **1 miesiąca** od
doręczenia mu
postanowienia prokuratora
nadrzędnego **wnieść akt
oskarżenia**

Zażalenie → zaskarżenie
postanowienia przez
pokrzywdzonego do
prokuratora nadrzędnego

Prokurator nadal nie widzi
podstaw do wniesienia aktu
oskarżenia – wydaje drugie
postanowienie o odmowie
wszczenia/umorzeniu

Skierowanie sprawy do sądu

- Skarga oskarżyciela
- Zasada skargowości – art. 14 § 1 → wszczęcie postępowania sądowego następuje na żądanie uprawnionego oskarżyciela publicznego lub innego uprawnionego podmiotu
- Obowiązek oskarżyciela publicznego – art. 10 § 1 k.k. (zasada legalizmu)
  - Oskarżycielem przed wszystkimi sądami jest prokurator
  - Inny organ może być uprawniony do pełnienia funkcji oskarżyciela publicznego na mocy przepisów szczególnych – konieczne dokładne określenie zakresu uprawnień nieprokuratorских organów upoważnionych do wniesienia aktu oskarżenia
    - M.in. Inspekcja Handlowa, Państwowa Inspekcja Sanitarna, urzędy skarbowe i inspektorzy kontroli skarbowej, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej
- Inne uprawnione podmioty to m.in. pokrzywdzony, który wnosi subsydiarny akt oskarżenia
  - subsydiarny akt oskarżenia → wcześniejsze slajdy

Skierowanie sprawy do sądu

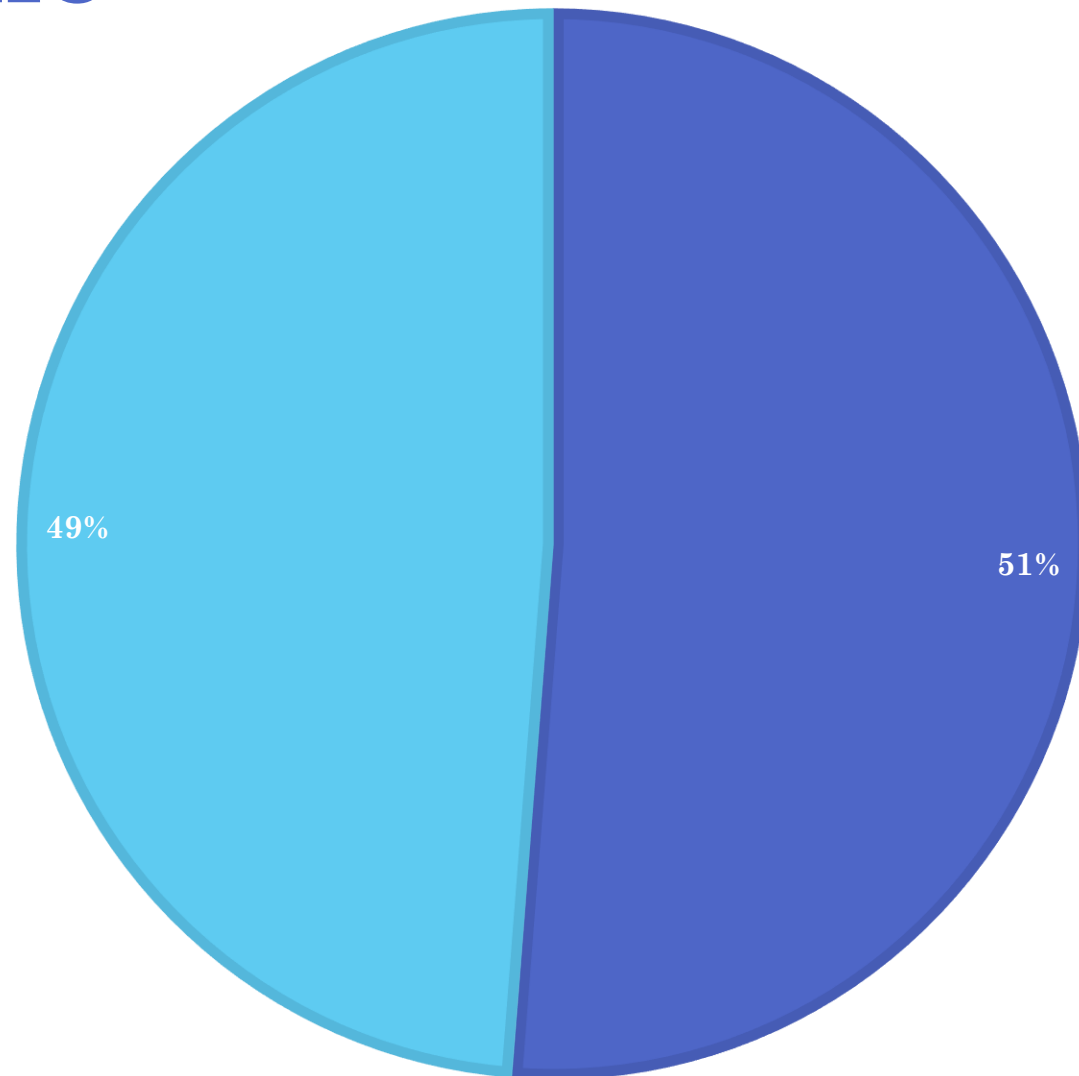
- Podstawową formą jest wniesienie przez oskarżyciela publicznego **aktu oskarżenia**
- Inne skargi to:
  - Wniesienie wniosku z art. 335 § 1 (samoistny wniosek o skazanie bez rozprawy)
  - Wniesienie wniosku o warunkowe umorzenie postępowania
  - Wniesienie wniosku o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających
  - Wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym

Skierowanie sprawy do sądu

- sprawy przesłane do sądu w 2016 r.: **282 934**
- akty oskarżenia: **171 436**
  - z wnioskiem z 335 § 2: **36 200**
  - z art. 156 § 1 k.k.s. (dobrowolne poddanie się karze): **186**
- wniosek z 335 § 1 k.p.k.: **92 145**
- wniosek o warunkowe umorzenie: **17 629**
- wniosek o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności sprawcy: **1 429**
- wniosek o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym: **252**
- wniosek o ukaranie do sądu wojskowego: **43**

Akt oskarżenia a tryby konsensualne

■ akt oskarżenia ■ 335

Akt oskarżenia

- W ciągu 14 dni od daty zamknięcia śledztwa lub od dnia otrzymania aktu oskarżenia sporządzonego przez Policję w dochodzeniu, prokurator sporządza akt oskarżenia lub zatwierdza akt oskarżenia sporządzony przez Policję i wnosi go do sądu
  - Chyba że podejmuje inną decyzję i sam wydaje postanowienie o umorzeniu, zawieszeniu albo uzupełnieniu śledztwa lub dochodzenia
  - Organy z art. 325d mogą wnieść akt oskarżenia bezpośrednio do sądu
- Gdy podejrzany jest tymczasowo aresztowany → akt oskarżenia wnosi się w terminie 7 dni
- Terminy instrukcyjne, ale powinny zostać zachowane ze względu na sprawny tok postępowania.

Akt oskarżenia

Warunki formalne → 119 + 332 + 333

Oprócz ogólnych warunków pisma procesowego (art. 119) akt oskarżenia powinien zawierać (art. 332):

1. Imię i nazwisko oskarżonego, inne dane o jego osobie, w tym numer telefonu, telefaksu i adres poczty elektronicznej lub informację o ich nieposiadaniu przez oskarżonego lub niemożności ich ustalenia, dane o zastosowaniu środka zapobiegawczego oraz zabezpieczenia majątkowego
  2. Dokładne określenie zarzucanego oskarżonemu czynu ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia oraz skutków, a zwłaszcza wysokości powstałej szkody
  3. Wskazanie, że czyn został popełniony w warunkach wymienionych w art. 64 lub 65 k.k. albo 37 § 1 k.k.s. (recydywa)
  4. Wskazanie przepisów ustawy karnej, pod które zarzucany czyn podpada
  5. Wskazanie sądu właściwego do rozpoznania sprawy i trybu postępowania
- Do aktu oskarżenia **należy dołączyć** uzasadnienie, gdzie wskazuje się fakty i dowody, na których opiera się oskarżenie oraz podstawę prawną oskarżenia a także – okoliczności, na które powołuje się oskarżony w swojej obronie.
  - W dochodzeniu – uzasadnienie aktu oskarżenia **fakultatywne**.

Akt oskarżenia

- Akt oskarżenia powinien także zawierać:
    - 1) listę osób, których wezwania oskarżyciel żąda;
    - 2) wykaz innych dowodów, których przeprowadzenia na rozprawie głównej domaga się oskarżyciel.
  - § 2. Prokurator może wnieść o zaniechanie wezwania i odczytanie na rozprawie zeznań świadków, o których mowa w art. 350a k.p.k., tj.:
    - którzy zostali przesłuchani:
      - Przebywających za granicą;
      - Lub mających stwierdzić okoliczności, które nie są tak doniosłe, aby konieczne było bezpośrednie przesłuchanie świadków na rozprawie, w szczególności takie, którym oskarżony w wyjaśnieniach swych nie zaprzeczył
- Nie dotyczy to osób wymienionych w art. 182 k.p.k.**

Akt oskarżenia

Do AO dołącza się także:

- a) listę ujawnionych pokrzywdzonych z podaniem ich adresów;
- b) adresy osób, o których mowa w art. 333 § 1 pkt 1 k.p.k. – tj. osób, których wezwania oskarżyciel żąda (a zatem nie tylko świadków, ale też np. podejrzanego, biegłych).

Należy też podać numery telefonów, telefaksów i adresy poczty elektronicznej ww. osób, chyba że informacji tych nie można ustalić.

Do AO dołącza się też listę pokrzywdzonych, którzy złożyli wniosku na podstawie art. 299a § 2 k.p.k.

*

Prokurator może także dołączyć do aktu oskarżenia wnioski o orzeczenie wobec podmiotu zobowiązanego określonego w art. 91a k.p.k. zwrotu korzyści majątkowej albo jej równowartości uprawnionemu podmiotowi lub orzeczenie przepadku świadczenia albo jego równowartości na rzecz Skarbu Państwa.

Wniosek powinien zawierać uzasadnienie.

O złożeniu wniosku prokurator zawiadamia podmiot zobowiązany i podmiot uprawniony określone w art. 91a k.p.k. oraz poucza te podmioty o treści przepisów art. 91a k.p.k., art. 415a k.p.k. i art. 444 § 2 k.p.k.

Akt oskarżenia

- Wraz z aktem oskarżenia do sądu przesyła się materiały zebrane w postępowaniu przygotowawczym wraz z załącznikami – całość akt
  - 1) załącznik adresowy do akt sprawy;
  - 2) po jednym odpisie tego aktu dla każdego oskarżonego, a w przypadku określonym w art. 335 § 2 także dla każdego pokrzywdzonego.
- Art. 334 § 3. O przesłaniu aktu oskarżenia do sądu oraz o treści przepisów art. 343, art. 343a i art. 378a oskarżyciel publiczny zawiadamia oskarżonego i ujawnionego pokrzywdzonego, a także osobę lub instytucję, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie. Pokrzywdzonego należy pouczyć o treści przepisu art. 49a, a także o prawie do złożenia oświadczenia o działaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

Akt oskarżenia

- Do aktu oskarżenia **można dołączyć wniosek z art. 335 § 2 – wniosek o skazanie bez rozprawy.**
- Prokurator może dołączyć do aktu oskarżenia wniosek o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub innych środków przewidzianych za zarzucany mu występki, uwzględniających też prawnie chronione interesy pokrzywdzonego.
- Przesłanki:
  - okoliczności popełnienia przestępstwa i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości,
  - oświadczenia dowodowe złożone przez oskarżonego **nie są sprzeczne z dokonanymi ustaleniami,**
  - postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte.
- Do wniosku stosuje się odpowiednio przepisy § 1 zdanie piąte i § 3 zdanie drugie. Do aktu oskarżenia nie stosuje się przepisów art. 333 § 1 i 2.

Art. 335 § 1 k.p.k.– samoistny wniosek o skazanie bez rozprawy

pamiętać o trybie
rozpoznaniu wniosku – art.
343 k.p.k.!

- oskarżony przyznaje się do winy
- w świetle jego wyjaśnień okoliczności popełnienia przestępstwa i wina nie budzą wątpliwości,
- jego postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte, można zaniechać przeprowadzenia dalszych czynności.

Jeżeli zachodzi potrzeba oceny wiarygodności złożonych wyjaśnień, **czynności dowodowych dokonuje się jedynie w niezbędnym do tego zakresie.**

W każdym jednak wypadku, jeżeli jest to konieczne dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, **należy przeprowadzić w niezbędnym zakresie czynności procesowe**, a zwłaszcza dokonać oględzin, w razie potrzeby z udziałem biegłego, przeszukania lub czynności wymienionych w art. 74 § 2 pkt 1 w stosunku do osoby podejrzanej, a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności, nie wyłączając pobrania krwi, włosów i wydzielin organizmu.

Prokurator, **zamiast z aktem oskarżenia**, występuje do sądu z wnioskiem o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionych z oskarżonym kar lub innych środków przewidzianych za zarzucany mu występki, uwzględniających również prawnie chronione interesy pokrzywdzonego.

Uzgodnienie może obejmować także wydanie określonego rozstrzygnięcia w przedmiocie poniesienia kosztów procesu.

Skierowanie wniosku z art. 335 § 1 zamiast aktu oskarżenia – skazanie bez rozprawy

- Nowa instytucja wprowadzona ustawą z dnia 20 lutego 2015 r.
- Interesujące rozwiązanie jeżeli porówna się treść § 1 i 2.
- Przesłanki:
  - Przyznanie się;
  - Oświadczenia w świetle ustalonych okoliczności sprawy nie budzą wątpliwości;
  - Postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte.

Wniosek o warunkowe umorzenie postępowania

Art. 336 k.p.k.

Wniosek o warunkowe umorzenie postępowania zastępuje akt oskarżenia

Przesłanki warunkowego umorzenia postępowania – art. 66 k.k.

Warunki formalne wniosku – 119 + 332 § 1 pkt. 1, 2 i 4 -6.

1. Imię i nazwisko oskarżonego, inne dane o jego osobie, dane o zastosowaniu środka zapobiegawczego oraz zabezpieczenia majątkowego
2. Dokładne określenie zarzucanego oskarżonemu czynu ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia oraz skutków, a zwłaszcza wysokości powstałej szkody
3. Wskazanie przepisów ustawy karnej, pod które zarzucany czyn podpada
4. Wskazanie sądu właściwego do rozpoznania sprawy i trybu postępowania

Uzasadnienie można ograniczyć do wskazania dowodów świadczących o tym, że wina oskarżonego nie budzi wątpliwości oraz wskazać na okoliczności, które przemawiają za warunkowym umorzeniem.

Prokurator może wskazać proponowany okres próby, obowiązki, które należy nałożyć na oskarżonego i stosownie do okoliczności wnioski co do dozoru

Dołącza się listę ujawnionych osób pokrzywdzonych

Wniosek o warunkowe umorzenie można złożyć bez wiedzy oskarżonego. Z perspektywy ekonomii postępowania zasadne byłoby jednak poinformować go o chęci warunkowego umorzenia postępowania. Oskarżony może nie zgodzić się na warunkowe umorzenie, wtedy prokurator musi uzupełnić wniosek o warunkowe umorzenie m.in. o listę dowodów, których przeprowadzenia domaga się na rozprawie.

Postępowanie przejściowe

Kontrola formalna i merytoryczna, posiedzenia wyrokowe,
posiedzenie przygotowawcze przed rozprawą

Kontrola formalna skargi oskarżyciela

- Niezwłocznie po wpłynięciu aktu oskarżenia (wniosku o warunkowe umorzenie postępowania, wniosku o rozpoznanie sprawy w trybie przyspieszonym, wniosku o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających, wniosku z art. 335 § 1).
- Dokonywana przez prezesa sądu (przewodniczącego wydziału lub upoważnionego sędziego).
- Polega na sprawdzeniu, czy skarga wniesiona przez oskarżyciela spełnia ogólne warunki pisma procesowego (art. 119) oraz te określone w przepisach szczególnych (art. 332, 333, 335) + dokonanie czynności z art. 334 (przesłanie akt postępowania wraz z załącznikami, zawiadomienie oskarżonego i pokrzywdzonego o przesłaniu aktu oskarżenia)

Chodzi wyłącznie o zbadanie, czy akt oskarżenia (lub inne pismo) zawiera wszystkie wymagane przez ustawę elementy. Nie ocenia się czy odpowiadają one materiałom sprawy.

Skierowanie sprawy na posiedzenie

- Poza kontrolą formalną aktu oskarżenia, **prezes sądu** ma obowiązek zbadać, czy przed skierowaniem sprawy do rozpoznania na rozprawie nie zachodzi potrzeba wniesienia jej z urzędu (lub na wniosek strony) **na posiedzenie w celu podjęcia rozstrzygnięcia przekraczającego jego uprawnienia**.
- Możliwość orzekania co do *meritum* jest uzależniona od weryfikacji zagadnień incydentalnych np. trzeba rozstrzygnąć o właściwości sądu albo wybrać optymalny tryb postępowania (przyspieszony czy nakazowy).
- Dwa cele posiedzenia sądowego przed rozprawą:
  1. Kontrola podstaw oskarżenia i sprawdzenie czy nie zachodzą przeszkody do przeprowadzenia rozprawy
  2. Organizacyjne przygotowanie rozprawy (posiedzenie przygotowawcze – art. 349)
- Art. 339 § 4a → jeżeli akt oskarżenia odpowiada warunkom formalnym sprawę kieruje się na posiedzenie przed rozprawą w terminie 30 dni od dnia wniesienia aktu oskarżenia
  - Termin instrukcyjny

Skierowanie sprawy na posiedzenie

Prezes sądu
ma
obowiązek
skierować
sprawę na
posiedzenie,
jeżeli:

Art. 339 § 1

Prokurator złożył wniosek o orzeczenie
środków zabezpieczających

Zachodzi potrzeba rozważenia kwestii
warunkowego umorzenia postępowania

Akt oskarżenia zawiera wniosek z art.
335 § 2

Prokurator złożył wniosek z art. 335 § 1

art. 339 § 3a –
prezes sądu **może**
skierować
sprawę na
posiedzenie, jeżeli
oskarżony złożył
wniosek z art.
338a

Skierowanie sprawy na posiedzenie

339 § 3 i 4 –
prezes sądu
kieruje sprawę na
posiedzenie także
wtedy, gdy
zachodzi potrzeba
innego
rozstrzygnięcia
przekraczającego
jego uprawnienia,
a zwłaszcza:

Umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt. 2 – 11

Umorzenia postępowania z powodu oczywistego braku podstaw faktycznych
oskarżenia

Wydania postanowienia o niewłaściwości sądu

zwrotu sprawy prokuratorowi w celu usunięcia istotnych braków postępowania
przygotowawczego (por. art. 344a)

Wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania (art. 22)

Nie jest to
katalog
wyczerpujący

Wydania postanowienia w przedmiocie tymczasowego aresztowania lub innego
środka przymusu (por. art. 344)

Wydania wyroku nakazowego

Zachodzi potrzeba rozważenia możliwości przekazania jej do postępowania
mediacyjnego; przepis art. 23a stosuje się odpowiednio (§ 4)

Merytoryczna kontrola aktu oskarżenia – art. 344a

- Zwrot sprawy prokuratorowi w celu uzupełnienia istotnych braków postępowania przygotowawczego.
  - sprawa znowu jest w postępowaniu przygotowawczym, a prokurator może podjąć **każdą** decyzję co do jej dalszego biegu. Por.: art. 334b
- Ocena zupełności i prawidłowości czynności procesowych. Zwrot sprawy możliwy tylko wtedy, gdy dokonanie niezbędnych czynności przez sąd powodowałoby **znaczne trudności**.
- Celem instytucji z art. 344a jest przyspieszenie postępowania. Ma ona charakter wyjątkowy, a przesłanki pozwalające na „cofnięcie sprawy” do postępowania przygotowawczego nie mogą być interpretowane rozszerzająco. Dla oceny, czy należy zwrócić sprawę prokuratorowi, czy sąd powinien sam np. zebrać materiał dowodowy, konieczne jest porównanie czasu niezbędnego na uzupełnienie braków postępowania przygotowawczego w trakcie postępowania sądowego z czasem, jaki jest potrzebny na ich uzupełnienie w trybie art. 344a

Merytoryczna kontrola aktu oskarżenia – art. 344a

- Przesłanki:
  - akta postępowania wskazują na istotne braki tego postępowania, zwłaszcza potrzebę poszukiwania dowodów
  - chodzi także o naruszenie przepisów postępowania o charakterze gwarancyjnym dla stron (zwłaszcza podejrzanego; np. niewydanie postanowienia o zmianie zarzutów w okolicznościach z art. 314)
  - przesłanki zwrotu sprawy prokuratorowi muszą być wąsko interpretowane
- Sąd w postanowieniu wskazuje kierunek uzupełnienia postępowania przygotowawczego.
- **Stronom** (oskarżycielowi – publicznemu, posiłkowemu, oskarżonemu) przysługuje prawo do złożenia zażalenia na **postanowienia** o zwrocie sprawy prokuratorowi.

Art. 344b k.p.k.

Po uzupełnieniu śledztwa lub dochodzenia oskarżyciel publiczny składa:

1) nowy akt oskarżenia

albo

2) podtrzymuje poprzedni

albo

3) kieruje do sądu wniosek o warunkowe umorzenie postępowania

albo

4) postępowanie umarza

Posiedzenia wyrokowe

- Posiedzenie – co do zasady forum orzekania (podejmowania decyzji) innych niż orzekanie w przedmiocie odpowiedzialności karnej oskarżonego za zarzucone mu przestępstwo. Większość posiedzeń przed sądem I instancji służy rozpoznawaniu kwestii drugorzędnych, wypadkowych.
- *Konieczność wyłonienia spośród wielu rodzajów posiedzeń sądowych, takich, które stanowią forum wydania wyroku, jest uzasadniona wagą decyzji procesowej, jaka w ich toku jest podejmowana. Mamy przecież do czynienia z najbardziej klasycznym sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości przez konstytucyjnie do tego powołany organ państwowym, jakim jest sąd powszechny. Zapada wobec oskarżonego wyrok w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej i to wyrok uznający jego winę i przypisujący mu sprawstwo czynu, stanowiącego przestępstwo.*

H. Paluszkiewicz, *Posiedzenia „wyrokowe” sądu karnego I instancji w świetle niektórych zasad procesu karnego*, Prok. i Pr. 2006, nr 10, s. 6.

Posiedzenia wyrokowe

1. Posiedzenie w przedmiocie warunkowego umorzenia postępowania z art. 341
2. Posiedzenie w przedmiocie rozpoznania wniosku o skazanie bez rozprawy (art. 335 § 1 i 2)
3. Posiedzenie w przedmiocie rozpoznania wniosku oskarżonego o dobrowolne poddanie się odpowiedzialności karnej na posiedzeniu (art. 338a)
4. Posiedzenie (niejawne) w przedmiocie wydania wyroku nakazowego (art. 500 § 1)

Warunkowe umorzenie postępowania

- Wniosek prokuratora o warunkowe umorzenie ewentualnie sąd z urzędu albo na wniosek oskarżonego stwierdza, że konieczne jest rozważenie możliwości warunkowego umorzenia
- Przesłanki – art. 66 k.k.
  - Wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne
  - Okoliczności nie budzą wątpliwości
  - Sprawca nie był karany za przestępstwo umyślne
  - Właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania, sprawca będzie przestrzegał porządku prawnego
  - Stosuje się tylko do przestępstw zagrożonych karą nieprzekraczającą 5 lat pozbawienia wolności
- Prokurator, oskarżony i pokrzywdzony mają prawo wziąć udział w posiedzeniu. Ich udział jest obowiązkowy jeżeli prezes sądu lub sąd tak zarządzi
- Gdy oskarżony sprzeciwia się warunkowemu umorzeniu albo gdy sąd stwierdza, że warunkowe umorzenie byłoby nieuzasadnione → sprawę kieruje się na rozprawę
  - Jeżeli prokurator wniósł zamiast aktu oskarżenia wniosek o warunkowe umorzenie postępowania, wniosek ten zastępuje akt oskarżenia. W terminie 7 dni prokurator ma obowiązek uzupełnić go zgodnie z art. 333 § 1 – 2

Warunkowe umorzenie postępowania

- Sąd **może** odroczyć posiedzenie i wyznaczyć stronom odpowiedni termin, jeżeli uzna to za celowe ze względu na możliwość porozumienia się oskarżonego z pokrzywdzonym w kwestii naprawie szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Na **wniosek oskarżonego i pokrzywdzonego**, uzasadniony potrzebą dokonania uzgodnień **sąd zarządza** stosowną przerwę lub odracza posiedzenia.
- Orzekając o warunkowym umorzeniu sąd bierze pod uwagę wyniki porozumienia się oskarżonego z pokrzywdzonym.
- W przedmiocie warunkowego umorzenia postępowania sąd orzeka na posiedzeniu WYROKIEM
  - Od wyroku warunkowo umarzającego postępowanie wydanego na posiedzeniu, prawo zaskarżenia orzeczenia przysługuje również **pokrzywdzonemu**.
  - Wyrok warunkowo umarzający postępowanie należy zatem doręczyć również pokrzywdzonemu.
- Konstrukcja wyroku warunkowo umarzającego postępowanie – art. 342 k.p.k.
- POSTĘPOWANIE MOŻNA WARUNKOWO UMORZYĆ TAKŻE PO PRZEPROWADZENIU ROZPRAWY!

Tryby konsensualne (porozumienia procesowe) – uwagi ogólne

Cel: przyspieszenie i ograniczenie kosztów postępowania karnego przez skrócenie postępowania sądowego, w związku z nieprzeprowadzaniem postępowania dowodowego, a niekiedy także postępowania przygotowawczego.

Pojęcie: porozumienia procesowe to konsensualne sposoby zakończenia postępowania karnego polegające na zawarciu porozumienia między dwoma uczestnikami postępowania (najczęściej oskarżonym i oskarżycielem) dotyczącego rezygnacji z przeprowadzenia postępowania dowodowego w toku postępowania sądowego w zamian za redukcję wymiaru kary, mające na celu przyspieszenie postępowania i ograniczenie jego kosztów.

Rodzaje trybów konsensualnych

- 1) **skazanie oskarżonego na posiedzeniu bez przeprowadzania rozprawy na podstawie:**
  - aktu oskarżenia zawierającego wniosek o skazanie bez przeprowadzenia rozprawy (art. 335 § 2 k.p.k.);
  - wniosku o skazanie bez przeprowadzania rozprawy (art. 335 § 1 k.p.k.), stanowiącego substytut aktu oskarżenia;
- 2) **dobrowolne poddanie się odpowiedzialności karnej przez oskarżonego na podstawie:**
  - wniosku oskarżonego przed doręczeniem mu zawiadomienia o terminie rozprawy (art. 338a k.p.k.);
  - wniosku oskarżonego do czasu zakończenia pierwszego przesłuchania wszystkich oskarżonych na rozprawie głównej (art. 387 k.p.k.)

Skazanie bez rozprawy – przesłanki

335 § 1

1. Oskarżony **przyznaje się** do winy
2. W świetle jego wyjaśnień okoliczności popełnienia przestępstwa i winy nie budzą wątpliwości
3. Postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte
4. Uzgodnione zostały kary lub inne środki przewidziane w prawie karnym za zarzucony mu występek ewentualnie także kosztów procesu
5. Uwzględnione zostały prawnie chronione interesy pokrzywdzonego

335 § 2

1. Oświadczenia dowodowe oskarżonego **nie są sprzeczne z dokonanymi ustaleniami**
2. Okoliczności popełnienia przestępstwa i winy oskarżonego nie budzą wątpliwości
3. Postawa oskarżonego wskazuje, że cele postępowania zostaną osiągnięte
4. Uzgodnione zostały kary lub inne środki przewidziane w prawie karnym za zarzucony mu występek ewentualnie także kosztów procesu
5. Uwzględnione zostały prawnie chronione interesy pokrzywdzonego

Skazanie bez rozprawy

- Uwzględnienie wniosku o skazanie bez rozprawy jest możliwe tylko wtedy, gdy nie sprzeciwi się temu pokrzywdzony, należycie powiadomiony o terminie posiedzenia.
- Sąd może uzależnić uwzględnienie wniosku od dokonania w nim przez prokuratora wskazanej przez siebie zmiany, zaakceptowanej przez oskarżonego.
- Nie prowadzi się postępowania dowodowego → orzeczenie wydawane na podstawie materiałów z postępowania przygotowawczego.
- Prokurator, oskarżony i pokrzywdzony mają prawo wziąć udział w posiedzeniu. Pokrzywdzony może najpóźniej na tym posiedzeniu złożyć oświadczenie o działaniu w postępowaniu w charakterze oskarżyciela posiłkowego. Udział wskazanych podmiotów jest obowiązkowy, jeżeli prezes sądu lub sąd tak zarządzi.
- Jeżeli sąd uzna, że nie zachodzą podstawy do uwzględnienia wniosku z art. 335 § 1, zwraca sprawę prokuratorowi.
- W razie nieuwzględnienia wniosku z art. 335 § 2 sprawę kieruje się na rozprawę a prokurator w terminie 7 dni od dnia posiedzenia, dokonuje czynności określonych w art. 333 § 1 – 2.
- SAŁ UWZGLĘDNIĄJĄC WNIOSEK SKAZUJE OSKARŻONEGO WYROKIEM

Dobrowolne poddanie się karze na posiedzeniu przed rozprawą – art. 338a w zw. z 343a

Przesłanki

1. Oskarżony złożył wniosek o wydanie wyroku skazującego i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego + ewentualnie kosztów procesu
2. Zarzucono **przestępstwo zagrożone karą do 15 lat pozbawienia wolności**
3. Wniosek złożył przed doręczeniem mu zawiadomienia o terminie rozprawy
4. Okoliczności popełnienia przestępstwa i wina nie budzą wątpliwości
5. Cele postępowania zostaną osiągnięte mimo nieprzeprowadzenia rozprawy
6. Brak sprzeciwu pokrzywdzonego i prokuratora

Tryb orzekania

- O terminie posiedzenia zawiadamia się strony i pokrzywdzonego.
- Doręcza się im odpis wniosku oskarżonego.
- Sąd może uzależnić uwzględnienie wniosku od dokonania w nim wskazanej przez siebie zmiany np. obowiązku naprawienia szkody.
- Nie prowadzi się postępowania dowodowego.
- Jeżeli wniosek nie zostanie uwzględniony, kolejny podlega rozpoznaniu na rozprawie.
- **SĄD SKAZUJE OSKARŻONEGO WYROKIEM**

Tryby konsensualne – korzyści dla oskarżonego

W tej sytuacji, godząc się na tryb postępowania sądowego oraz swoistą ugodę co do dobrowolnego poddania się oskarżonego konkretnej karze, sąd orzekający był związany swą wcześniejszą decyzją w tym przedmiocie, co sprawiło, że w wyroku jakiegokolwiek zmiany w zakresie wymiaru kary nie były dopuszczalne.

Wprawdzie zarówno z żadnego przepisu prawa materialnego, jak i procesowego, nie wynika wprost uprawnienie sądu do łagodzenia kary wymierzonej wyrokiem bez przeprowadzenia postępowania dowodowego poza granice wytyczone dyrektywami wymiaru kary określonymi w kodeksie karnym, lecz wydaje się oczywiste, że oskarżony, rezygnując z pełnego postępowania i wnosząc o jego zaniechanie lub skrócenie, ma prawo liczyć na łagodniejsze potraktowanie. Stwierdzenie powyższe ma swój sens, gdy się zważy, iż oskarżony może proponować określony wymiar kary i przez to wpływać na rozstrzygnięcie sądu. Powyższe nie oznacza jednak tego, że sąd byłby pozbawiony uprawnień określonych w art. 387 § 1 k.p.k., gdyż organ ten zawsze decyduje o zasadności wniosku.

Powyższe rozważania uzasadniają pogląd, że przychylenie się sądu do wniosku oskarżonego o wydanie wyroku skazującego na zasadach przewidzianych w art. 387 § 1 i 2 k.p.k. rodzi po stronie sądu zobowiązanie do wymierzenia kary zgodnej z akceptowanymi wnioskami. Orzeczenie zaś przez sąd kary surowszej lub innego środka karnego aniżeli określonego we wniosku oskarżonego nie jest dopuszczalne, bo jest złamaniem „swoistej ugody”, określającej warunki dobrowolnego poddania się karze (art. 387 § 1 i 2 k.p.k.) i przez to stanowi rażące naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść orzeczenia.

Wyrok SN z dnia 7 września 1999 r., WKN 32/99

Tryby konsensualne – korzyści dla oskarżonego

- Po uchyleniu art. 60a k.k. możliwe jest złagodzenie kary jedynie w ustawowych granicach zagrożenia karą, chyba że wystąpią okoliczności z art. 60 § 1 k.k.
- W polskim ustawodawstwie ciekawe jest to, że kary wymierzane w trybach konsensualnych w zasadzie nie odbiegają od tych, które zapadłyby po przeprowadzeniu rozprawy.
- Niezależnie od praktyki, konsensualne zakończenie postępowania jest korzystne dla oskarżonego, ponieważ:
  - unika publicznego przeprowadzania dowodów
  - rozstrzygnięcie szybciej się uprawomocni i szybciej zaczną biec terminy zatarcia skazania itp.
  - nie uczestniczy w długotrwałym procesie

Art. 347

- W dalszym postępowaniu sąd nie jest związany ani oceną faktyczną, ani prawną przyjętą za podstawę postanowień i zarządzeń wydanych na posiedzeniu.
- Czyli, jeżeli sąd odmówił uwzględnienia wniosku prokuratora o warunkowe umorzenie postępowania, po przeprowadzeniu rozprawy może dojść do przekonania, że powinien zapaść wyrok warunkowo umarzający